

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO KRAKOWSKIEGO

Kraków, dnia 30 września 1932 r.

TREŚĆ:

Pozycja:	Str.
126. Składki groszowe na rzecz „Górki”	234
127. Ochrona tępionych gatunków zwierząt	235
128. Zbiorowe wycieczki szkolne w pasie turystycznym polsko - czeskosłowackim	236
129. Wykładnia o opłatach stemplowych	237
130. Naprawy urządzeń wodociagowych wewnątrz mieszkań	238
131. Zabezpieczenie szkół przed kradzieżą	239
132. Spółdzielnie uczniowskie i sklepiki szkolne w szkołach średnich ogólnokształcących i zawodowych	239
133. Normy opałowe	241
134. Zakupy zagraniczne	243
135. Zamówienia w Stoczni Gdańskiej	245
136. Ubezpieczenie pracowników umysłowych	246
137. Adresy na rachunkach, wystawianych przez nauczycieli i funkcjonariuszy	246
138. Uprawnienia nauczycieli do wnoszenia skarg sądowych z powodu obrazy	247
139. Program nauki religii w szkołach zawodowych dokształcających	248
140. Zaliczanie przedmiotów w szkołach handlowych	254
141. Opłaty szkolne w szkołach zawodowych	255
142. Rejony wizytacyjne w dziale szkolnictwa powszechnego	260
143. Konkursy	260
144. Komunikaty	262
145. DZIAŁ NIEURZĘDOWY:	
Zagadnienie samorządu uczniowskiego (Referat wygłoszony w dniu 6 maja 1932 r. na Zjeździe dyrektorów szkół średnich w Krakowie)	265

Nr. O. 1214/32.

Kraków, dnia 28 maja 1932 r.

Do

**Dyrekcji państwowych i prywatnych szkół średnich ogólnokształcących,
zakładów kształcenia nauczycieli, szkół zawodowych, Rad Szkolnych
Powiatowych i Inspektorów szkolnych w Okręgu
w sprawie**

składek groszowych na rzecz „Górki“.

Kolonja Lecznicza Dziecięca im. Dra Med. Rektora J. Brudzińskiego przy Zdroju w Busku - Kieleckim oddaje nieocenione usługi dzieciom gruźliczym z dużego obszaru Polski, stwarzając dla nich wymarzone warunki pobytu i leczenia, oraz przetrzymując w Sanatorium chore dzieci bezpłatnie nieraz przez wiele miesięcy po ustaniu obowiązku opłat kosztów leczenia przez Kasę Chorych lub Samorządy Gminne.

Wyleczone dzieci z wdzięcznego serca jedną na terenie szkół współkolegów dla akcji podtrzymania i rozbudowy kolonji Lecznicznej Dziecięcej przy Zdroju w Busku, rzucając piękną myśl groszowego opodatkowania się dzieci szkolnych na rzecz Lecznicznej Kolonji Dziecięcej z przeznaczeniem składek na przedłużenie pobytu na Górcie chorych dzieci aż do zupełnego ich wyleczenia.

Doceniając wielką wartość społeczną tej myśli, Kuratorjum zwróciło się w tej sprawie do Ministerstwa W. R. i O. P., które rozporządzeniem z dnia 18 kwietnia 1932 r. Nr. I. Org. 2521/32 zezwoliło na przeprowadzenie zbiórki dobrowolnych datków na omawiany cel we wszystkich szkołach, podległych Kuratorjum.

Zebrane kwoty na rzecz tej kolonji należy wpłacać czekiem P. K. O. na konto Nr. 21.330, zaznaczając na odcinku, że kwota ta jest przeznaczona na Kolonję Leczniczną Dziecięcą.

Nadmieniam, że Towarzystwo Przyjaciół Kolonji Lecznicznej Dziecięcej w Busku - Zdroju wydaje miesięcznik młodzieży i dlatwy przebywającej na Górcie p. t. „Górka“, którego prenumerata wynosi rocznie 6 zł, półrocznie 3 zł, miesięcznie 50 gr, cena 1 egzemplarza 60 gr. Należność za prenumeratę należy wpłacać czekiem P. K. O. na wymienione konto Nr. 21.330, zaznaczając, że kwotę wpłacono tytułem prenumeraty.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Dr. E. Nowicki w. r.*

Nr. O. 1561/32.

Kraków, dnia 4 czerwca 1932 r.

Do

Dyrekcji państwowych szkół średnich ogólnokształcących, szkół zawodowych, seminarjów nauczycielskich, Rad Szkolnych Powiatowych oraz Inspektorów szkolnych w Okręgu

w sprawie

ochrony tępionych gatunków zwierząt.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zwróciło uwagę na sprawę ustosunkowania się do t. zw. zwierząt drapieżnych, tępionych bez zastrzeżeń z racji wyrządzanych przez nie szkód. Oto zarówno wśród ogółu społeczeństwa, jak również wśród nauczycielstwa szkół powszechnych i średnich rozpowszechnione jest mniemanie o obowiązku bezwzględnego zwalczania i tępienia t. zw. „zwierząt drapieżnych“. Znane są wypadki, że profesorowie, uczący przyrodoznawstwa, mówiąc o t. zw. ptakach drapieżnych, wzywali uczniów do bezwzględnej z nimi walki. Tymczasem, jak wiadomo, obiektywne badania naukowe wykazały, iż pogląd taki jest niesłuszny, gdyż t. zw. „drapieżniki“ (np. drapieżne ptaki, ryby i zwierzęta ssące) spełniają doniosłą rolę w przyrodzie.

Wobec tych zapatrywań nauki na rolę zwierząt drapieżnych w przyrodzie, należy propagować wśród uczniów racjonalny pogląd na problem tępienia t. zw. drapieżników, należy wyjaśnić uczniom właściwą rolę drapieżników w przyrodzie, zaznaczając, że walka z nimi jest wskazana tylko wtedy, jeżeli się nadmiernie rozmnożą i przynoszą człowiekowi gospodarcze szkody. Ale i wtedy walki tej nie można głosić bezwzględnie, lecz z zastrzeżeniami dyktowanymi przez zdobycze współczesnej wiedzy o biologii t. zw. drapieżników.

Z pośród ptaków drapieżnych jest znikoma ilość takich gatunków, które rzeczywiście chwytają żywą zwierzynę łowną. Większość żywi się myszami, żabami, owadami i t. p., jest więc w gospodarce człowieka obojętną lub też bardzo pożyteczną. Większość drapieżników, jak np. orzeł przedni, bielik, krótkoszpón, sokół raróg, sokół wędrowny, kania ruda, puchacz i t. d. stały się przez tępienie tak rzadkie, a są taką ozdobą krajobrazu, że zasługują obecnie na bezwzględną ochronę.

W związku z powyższem oraz w związku z nasuwającym się zagadnieniem przeciwdziałania bezmyślnemu tępieniu rzadkich w naszym kraju okazów fauny i ochrony tych gatunków polecam na podstawie rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia

24 maja 1932 r. Nr. II. P. 3255/32 (okólnik Nr. 80) pouczyć nauczycieli, zwłaszcza biologii o konieczności odpowiedniego ujęcia i przedstawienia uczniom tej kwestji.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Dr. E. Nowicki* w. r.

128.

Nr. O. 1579/32.

Kraków, dnia 4 czerwca 1932 r.

Do

Dyrekcji państwowych i prywatnych szkół średnich ogólnokształcących, szkół zawodowych, seminarjów nauczycielskich, Rad Szkolnych Powiatowych oraz Inspektorów szkolnych w Okręgu

w sprawie

zbiorowych wycieczek szkolnych w pasie turystycznym polsko-czeskosłowackim.

Celem ułatwienia i popierania ruchu turystycznego w pasie granicznym została podpisana w Pradze dnia 30 maja 1925 r. Konwencja Turystyczna pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Republiką Czeskosłowacką (Dz. U. R. P. Nr. 57 poz. 333 z dn. 11. VI. 1926).

Ponieważ dotychczasowa praktyka wykazała, że zarówno nauczyciele jak i kierownictwa szkół nie są o odnośnych przepisach dostatecznie poinformowani, przeto Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministerstwem Robót Publicznych zwraca uwagę na formalności, jakie winny być przestrzegane przy organizowaniu wycieczek:

1) W myśl brzmienia art. 5 powołanej Komisji Turystycznej zbiorowe wycieczki szkolne winny zaopatrzyć się w specjalne legitymacje, wydawane przez właściwe władze administracyjne pierwszej instancji, ważne na przeciąg 6 dni i uprawniające do swobodnego poruszania się w pasie turystycznym.

2) Kierownik wycieczki wykazać się musi legitymacją osobistą Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego lub Polskiego Związku Narciarskiego, zaopatrzoną w fotografię posiadacza i potwierdzoną przez właściwą władzę administracyjną pierwszej instancji miejsca zamieszkania, oraz przez właściwy urząd konsularny.

3) Kierownik wycieczki musi nadto posiadać poświadczenie dyrekcji szkoły z listą imienną uczestników wycieczki, potwierdzoną przez władze administracyjne pierwszej instancji miejscowości, w której znajduje się siedziba szkoły.

Na podstawie rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 19 maja 1932 r. Nr. I. Pol. 750/32 (okólnik Nr. 75) podaję niniejsze do wiadomości.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Dr. E. Nowicki w. r.*

129.

Nr. O. 1580/32.

Kraków, dnia 4 czerwca 1932 r.

Do

Wydziałów, Oddziałów, Biura Personalnego Kuratorjum, Dyrekcyj państwowych szkół średnich ogólnokształcących, szkół zawodowych, seminarjów nauczycielskich, Rad Szkolnych Powiatowych oraz Inspektorów szkolnych w Okręgu

w sprawie

wykładni o opłatach stemplowych.

Na podstawie rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 25 maja 1932 r. Nr. I. R. 5329/32 (okólnik Nr. 85) podaję do wiadomości i stosowania następującą wykładnię Ministerstwa Skarbu o opłatach stemplowych.

„(art. 142.) Jeżeli urząd, do którego wniesiono podanie, nie załatwia go ostatecznie, lecz przedstawia sprawę ze swą opinią władzy przełożonej i jeżeli ten urząd jest zdania, że istnieje warunek uwolnienia od opłaty stemplowej, przewidziany w punkcie 17 art. 142 u. o. s., że mianowicie ze względu na znany niewątpliwie temu urzędowi stan niezamożności petenta uiszczenie opłaty nie jest możliwe bez dotkliwego uszczerbku majątkowego, to decyzję o uwolnieniu od opłaty ma powziąć urząd, do którego podanie wniesiono. Procedura, któraby na tem polegała, że urząd, do którego podanie wniesiono, przedstawiałby władzy przełożonej wniosek o zwolnienie podania od opłaty, — nie byłaby zgodna z ustawą.

Teza powyższa nie przeszkadza zbadaniu przez władzę przełożoną, czy decyzja powzięta przez urząd, do którego podanie wniesiono co do uwolnienia od opłaty, jest zgodna ze stanem faktycznym; władza przełożona może więc polecić urzędowi, do którego podanie zostało wniesione, aby od petenta zażądał uiszczenia opłaty w trybie, wskazanym w art. 152 u. o. s.”

Kurator Okręgu Szkolnego: *Dr. E. Nowicki w. r.*

Nr. O. 1188/32.

Kraków, dnia 20 czerwca 1932 r.

Do

Dyrekcji państwowych szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli, szkół zawodowych, Rad Szkolnych Powiatowych i Inspektorów szkolnych w Okręgu

w sprawie

napraw urządzeń wodociągowych wewnątrz mieszkań.

W sprawie ustalenia — kto powinien ponosić **koszty naprawy urządzeń wodociągowo - kanalizacyjnych wewnątrz mieszkań w budynkach państwowych**, to jest czy lokator, czy Skarb Państwa, jako właściciel, podaje do wiadomości i stosowania na podstawie wskazówek Prokuratury Generalnej, otrzymanych za pośrednictwem Kieleckiego Urzędu Wojewódzkiego — Dyrekcji Robót Publicznych w Kielcach przy piśmie z dnia 18. IV. 1932 Nr. L. R. P. B. Z. 1/2, co następuje:

Miarodajnem dla bezspornego rozstrzygnięcia powyższego jest treść umów, zawartych z lokatorami. W braku zaś pozawieranych umów decydują przepisy prawne kodeksu cywilnego, z komentowania których wynika, że:

- 1) reperacja urządzeń wodociągowo-kanalizacyjnych, znajdujących się poza obrębem mieszkania, należy do Skarbu Państwa jako do właściciela,
- 2) reperacja urządzeń wodociągowo-kanalizacyjnych, znajdujących się wewnątrz mieszkań, należy:
 - a) do Skarbu Państwa — o ile dotyczy napraw głównych zasadniczych (np. wymiana instalacji i urządzeń), niewywołanych z winy lokatora, oraz tylko w tym wypadku robót drobnych (komorniczych), gdy powstały one **bez winy lokatora**, a jedynie skutkiem siły wyższej lub skutkiem starości,
 - b) do lokatora — naprawy główne, o ile spowodowane zostały z jego winy, oraz te wszystkie naprawy drobne (komornicze), które powstały skutkiem niedbalstwa lokatora i jego domowników (np. uszkodzenie muszli wodociągowej, wanien i t. d., uszkodzenie kranu, zapchanie rur kanalizacyjnych i t. d.)

Kurator Okręgu Szkolnego: *Dr. E. Nowicki* w. r.

131.

Nr. O. 1915/32.

Kraków, dnia 23 lipca 1932 r.

Do

Dyrekcji państwowych szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli, szkół zawodowych, Rad Szkolnych Powiatowych i Inspektorów szkolnych w Okręgu

w sprawie

z zabezpieczenia szkół przed kradzieżą.

Wobec coraz częściej powtarzających się wypadków kradzieży w państwowych szkołach średnich ogólnokształcących i zawodowych oraz zakładach kształcenia nauczycieli przypominam zarządzenie z dnia 24. II. Nr. O. 576/31, ogłoszone w Dzienniku Urzędowym Kuratorjum O. S. K. Nr. 2 poz. 31 z roku 1931, jak również zwracam uwagę dyrekcjom na podstawie rozporządzenia Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 24 czerwca 1932 r. Nr. II. S. 2833/32, by zastosowały w większym stopniu, niż dotychczas, środki bezpieczeństwa nad powierzonymi im zakładami, a przedewszystkiem, by nie przechowywały pieniędzy skarbowych lub pochodzących ze zbiorów wśród młodzieży na cele humanitarne-społeczne, w podręcznych kasach, niedostatecznie zabezpieczonych przed kradzieżą.

W wypadku stwierdzenia kradzieży winny Dyrekcje i Pp. Inspektorowie Szkolni, niezależnie od wdrożonego dochodzenia policyjnego, przeprowadzić dochodzenie służbowe w celu ustalenia okoliczności, przy których kradzież popełniono, a w szczególności wyjaśnienia, czy poniesione straty nie zostały spowodowane brakiem nadzoru oraz wogóle zaniedbaniem niezbędnych środków ostrożności ze strony władz szkolnych.

Protokoły dochodzenia winny Dyrekcje i P. p. Inspektorowie Szkolni przysyłać do Kuratorjum wraz ze szczegółowym sprawozdaniem o kradzieży.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Dr. E. Nowicki* w. r.

132.

Nr. O. 2036/32.

Kraków, dnia 26 lipca 1932 r.

Do

Wydziałów i Oddziałów Kuratorjum, Dyrekcji państwowych i prywatnych szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli i szkół zawodowych w Okręgu

w sprawie

spółdzielni uczniowskich i sklepików szkolnych.

Ruch spółdzielczy na terenie szkolnym, zawierający pozytywne wartości społecznego i obywatelskiego wychowania, doznaje ze strony Władz Szkolnych życzliwego poparcia. Jest tedy obowiązkiem tych Władz znać

dokładnie formy ruchu spółdzielczego na terenie szkoły, interesować się jego działalnością, czuwać nad właściwym rozwojem a zarazem nie dopuszczać, aby ideowe podstawy spółdzielczości w taki czy inny sposób zostały spaczony.

Dlatego, wykonując rozporządzenie Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 6 czerwca 1932 r. Nr. II. P. 4686/32 (okólnik Nr. 97), zwracam baczniejszą uwagę całego nauczycielstwa na tę stronę wychowawczej działalności szkół w Okręgu. — W tym celu należy:

1) przestrzegać przy organizowaniu i prowadzeniu spółdzielni uczniowskich czystych, ideowych zasad spółdzielczości. Podkreślam, że nadużywanie tej formy wychowawczej do prowadzenia takich czy innych na zysk obliczonych kramów szkolnych będzie dyskwalifikowało nauczycielstwo jako wychowawców i pociągało ewentualnie konsekwencje prawno-służbowe.

W szczególności podkreślam następujące momenty:

a) niedopuszczalność wywierania na uczniów jakiegokolwiek przymusu — tak co do należenia do spółdzielni jak również co do obowiązku zaopatrywania się w przybory, zeszyty i inne pomoce szkolne wyłącznie we spółdzielni uczniowskiej. — Jedyne drogą uświadomienia młodzieży o wartości ruchu spółdzielczego wogóle, popartego konkretnymi przykładami, można budzić zainteresowanie w kierunku tworzenia własnych spółdzielni i zyskiwania dla nich coraz więcej członków,

b) działalność spółdzielni pod względem organizacyjnym i rachunkowym musi być wzorowa tak, aby młodzież nie tylko praktycznie nabywała wprawy w prowadzeniu takich i podobnych organizacji społecznych, ale aby miała przykład sumiennego, pełnego poczucia odpowiedzialności wywiązywania się z przyjętych obowiązków społecznych i gospodarowania groszem społecznym.

c) charakter spółdzielni uczniowskich zbliżać się winien pod względem organizacyjnym do spółdzielni normalnych. Porównywając je między sobą przy użyciu sprawozdań rocznych i zamknięć rachunkowych, należy wyciągać z tego odpowiednie wnioski dla celów wychowawczych, np. obciążyć spółdzielnię odpowiednim podatkiem na pewne cele ogólno-szkolne (np. dożywianie, kolonie wakacyjne i t. d.) i podatek ten uwzględnić w kalkulacji spółdzielni szkolnej w takiej wysokości, w jakiej występuje koszt lokalu, administracji i podatek państwowy w kalkulacji normalnej spółdzielni, i nie tylko należy przeprowadzić odpowiednią kalkulację — ale rzetelnie wypełniać ciężące zobowiązania.

d) spółdzielnie uczniowskie, jako mające charakter wychowawczy, nie mogą być specjalnie uzależnione od spółdzielni nauczycielskich i zobowiązane do czynienia w nich jedynie potrzebnych zakupów,

e) specjalnie zwracam uwagę na sklepiki szkolne, nieoparte na zasadach spółdzielczych, a prowadzone przez nauczycielstwo względnie młodzież pod kierunkiem nauczycielstwa. — Sklepiki takie, o ile tylko to jest możliwe, przekształcone być winny na sklepiki spółdzielcze. O ile pozostaną jeszcze w szkołach sklepiki niespółdzielcze, to żadną miarą nie mogą być prowadzone przez kogokolwiek z nauczycielstwa dla osobistego zysku, a ściśle zapiski w książkach rachunkowych każdego takiego sklepiu mają dać możność skontrolowania całości obrotu i zużycia osiągniętego zysku. — Nauczycielstwo musi tak organizować i prowadzić wspólnie z młodzieżą spółdzielnie czy sklepiki szkolne, by nie dawało podstaw do zarzutów, że działalność ta obliczona jest na własną materialną korzyść.

2) Kierownictwa i Dyrekcje szkół czynią odpowiedzialnymi za dopilnowanie, aby działalność spółdzielni i sklepików odbywała się we właściwych formach, a opieka nad nimi oddana była osobom odpowiednim.

Polecam, aby Okręgowi Wizytatorzy szkół i Inspektorowie Szkolni w czasie wizytacji wglądali również w działalność spółdzielni uczniowskich i sklepików szkolnych i w sprawozdaniach swych dawali charakterystykę pracy szkoły (szkół) w tym kierunku, zaś na zauważone niewłaściwości reagowali odpowiednimi pouczeniami względnie zarządzeniami, wydanymi we właściwej drodze służbowej.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Dr. E. Nowicki* w. r.

133.

Nr. O. 1820/32.

Kraków, dnia 1 sierpnia 1932 r.

Do

Dyrekcji państwowych szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli, szkół zawodowych, Rad Szkolnych Powiatowych i Inspektorów szkolnych w Okręgu

w sprawie

norm opałowych.

W związku z rozpoczynającym się okresem nabywania opału na sezon zimowy przypominam na podstawie rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 15 czerwca 1932 r. Nr. I. R. 6593/32 (okólnik Nr. 99), że obecnie obowiązują normy opałowe, ustalone w instrukcji, dołączonej do okólnika Kuratorjum z dnia 19. IV. 1929 r. Nr. O. 843/29 (zarządzenie Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 16 kwietnia 1929 r. Nr. I. R. 4153/29) w sprawie ułożenia preliminarza budżetowego na okres 1930/31.

Ogłaszając ponownie wspomnianą instrukcję, podkreślam, że niezależnie od dopuszczalnej maksymalnej normy zużycia opału władze i urzędy obowiązane są, ze względu na obecną sytuację, stosować w gospodarce opałowej jak najdalej posuniętą oszczędność.

Zechcą Dyrekcje i P. P. Inspektorzy Szkolni, o ile dotychczas tego nie uczynili, przedłożyć Kuratorjum do zatwierdzenia wykaz zapotrzebowania opału, zużywanego w ciągu roku przez tamtejszy Zakład względnie biuro.

Wykaz należy przedłożyć w 2 egzemplarzach, z których jeden po zatwierdzeniu Kuratorjum zatrzyma u siebie, drugi natomiast zwróci celem wklejenia go do książki opałowej.

O ile zasłoby zmiany w zapotrzebowaniu opału po zatwierdzeniu wykazu (n. p. wskutek zmiany ilości opalanych ubikacyj), należy przedłożyć nowy wykaz, sporządzony podobnie jak dotychczas według niżej podanej instrukcji.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Dr. E. Nowicki* w. r.

Instrukcja w sprawie norm opałowych.

Zapotrzebowanie opału dla budynków stałych, drewnianych i murowanych wszelkich działów administracji państwowej, z wyjątkiem budynków administrowanych przez władze wojskowe, kolejowe, pocztowe i górnicze, należy obliczyć według następujących zasad:

A.

Terytorjum Państwa dzieli się na następujące strefy opałowe.

Strefa I:

Województwa: Warszawskie, Białostockie, Lubelskie, Kieleckie, Łódzkie, Pomorskie, Poznańskie, Śląskie, Krakowskie bez 8 powiatów podkarpackich, Lwowskie bez 3 powiatów, Stanisławowskie bez 8 powiatów.

Strefa II:

Województwa: Wileńskie, Nowogródzkie, Poleskie, Wołyńskie, Tarnopolskie.

Strefa III:

Podkarpackie powiaty województw: Krakowskiego: Żywiec, Maków, Nowy Targ, Limanowa, Nowy Sącz, Grybów, Gorlice, Jasło, Lwowskiego: Krosno, Sarnok, Lisko i Stanisławowskiego: Turka, Skole, Dolina, Kałusz, Bohorodczany, Nadwórna, Peczeniżyn, Kossów.

B.

Ilości niezbędnego opału określa się na podstawie kubatury pomieszczeń ogrzewanych obliczonych w świetle (t. j. nie licząc objętości murów, stropów oraz ubikacji ubocznych, nieposiadających źródeł ciepła), przyjmując jako normę potrzebnej ilości węgla kamiennego o średniej teoretycznej wartości opału 6000 cal. klg., włącznie z konieczną ilością drzewa na podpałkę, na 1 metr³ pomieszczenia ogrzewanego na cały okres opałowy dla lokali w domach wielopiętrowych między piętrami ogrzewanymi.

Tabela.

	ogrzewanie centralne	ogrzewanie piecami
Strefa I	8,5 kg węgla kam.	10,8 kg węgla kam.
Strefa II	10 kg węgla kam.	12,4 kg węgla kam.
Strefa III	10,3 kg węgla kam.	12,9 kg węgla kam.

W budynkach wielopiętrowych dla lokali na parterze i dla lokali na kondygnacji najwyższej normy powyższe mnoży się przez 1,25.

Dla budynków parterowych oraz dla lokali suterrenowych powyższe mnoży się przez 1,50.

Przy ogrzewaniu drzewem 1 mtr.³ drzewa miękkiego średniej jakości należy uważać za równoznacznik 150 kg węgla kamiennego, przy ogrzewaniu zaś drzewem twardym 200 klg. węgla kamiennego. Przy ogrzewaniu koksem lub węglem górnośląskim prócz pszczyńskiego ilości opału obliczone dla węgla kamiennego należy zmniejszyć o 10%, przy ogrzewaniu zaś torfem za równoważnik 1 klg. węgla kamiennego uważa się 2½ klg. torfu.

Władze centralne mogą zgóry ustalić dodatki do powyższych norm w wypadkach, gdy praca urzędowa odbywa się w warunkach wyjątkowych, jak to stała praca ponad 12 godzin, oraz tam, gdzie stały ruch publiczności naraża lokale na znaczny ubytek ciepła. Dodatek taki winien być określony procentowo odpowiednio do istniejących warunków pracy w urzędzie, nie może jednak przekraczać 50% normy zasadniczej. W innych wypadkach normy, przewidziane niniejszą instrukcją, w drodze wyjątku podlegać mogą zmianom (zmniejszeniu lub zwiększeniu), przyczem potrzeba odnośnych zmian musi być stwierdzona komisyjnie; wnioski tych komisji podlegają zatwierdzeniu przez władze centralne zainteresowanych urzędów. Szczegółowe instrukcje dla Komisji wydadzą właściwe Ministerstwa w porozumieniu z Ministerstwem Robót Publicznych.

Minister (—) Inż. Moraczewski.

134.

Nr. O. 1963/32.

Kraków, dnia 16 sierpnia 1932 r.

Do

Dyrekcji państwowych i prywatnych szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli, szkół zawodowych, Rad Szkolnych Powiatowych i Inspektorów szkolnych w Okręgu

w sprawie

zakupów zagranicznych.

Komitet Ekonomiczny Ministrów na posiedzeniu w dniu 19 marca 1932 r. powziął w sprawie zakupów zagranicznych, następującą uchwałę:

„1. Komitet Ekonomiczny Ministrów uchwala poniżej podaną instrukcję ogólną w sprawie zakupów zagranicznych przez wszystkie instytucje państwowe.

2. Komitet Ekonomiczny Ministrów poleca Ministrowi Spraw Wewnętrznych zastosowanie w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu postanowień powyższej instrukcji do zakupów zagranicznych dokonywanych przez instytucje samorządowe.

3. Wykonanie niniejszej uchwały poleca się Ministrowi Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Spraw Zagranicznych.

INSTRUKCJA OGÓLNA

w sprawie zakupów zagranicznych.

§ 1. Nabywanie przez wszystkie instytucje państwowe (władze centralne, podległe im urzędy, przedsiębiorstwa państwowe skomercjalizowane i nieskomercjalizowane oraz wszelkie inne instytucje państwowe) przedmiotów pochodzenia zagranicznego może się odbywać wyłącznie z zachowaniem przepisów, zawartych w niniejszej instrukcji.

§ 2. Jako zakup przedmiotu pochodzenia zagranicznego należy zasadniczo uważać nabycie surowców, półfabrykatów, wyrobów gotowych oraz innych materiałów pochodzących częściowo lub w całości z poza obszaru Rzeczypospolitej Polskiej, choćby nawet były nabyte w kraju.

§ 3. Minister Przemysłu i Handlu na wniosek zainteresowanego Ministra ustali, że zakup niektórych przedmiotów pochodzenia zagranicznego nie podlega przepisom niniejszej instrukcji.

§ 4. Minister Przemysłu i Handlu orzeka, jakie przedmioty, wyrabiane w całości lub częściowo z surowców i półfabrykatów pochodzenia zagranicznego, mogą być uważane za przedmioty pochodzenia krajowego.

§ 5. Przy zawieraniu umów z dostawcami przedmiotów pochodzenia krajowego należy bezwarunkowo umieszczać klauzulę obowiązującą dostawców do wykonania dostarczanych przedmiotów wyłącznie z surowców i półfabrykatów pochodzenia krajowego. Wyjątki od powyższego przepisu są dopuszczalne zgodnie z postanowieniami § 4.

§ 6. W razie uzasadnionej konieczności zakupienia przedmiotów pochodzenia zagranicznego, z wyjątkiem wyłączonych w myśl § 3, powinna zainteresowana instytucja państwowa przed zawarciem umowy zwrócić się do Ministerstwa Przemysłu i Handlu w trybie, który ustali Minister Przemysłu i Handlu, z wnioskiem o wyrażenie zgody na dokonanie zakupu.

Dopiero po uzyskaniu zgody Ministerstwa Przemysłu i Handlu może zainteresowana instytucja przystąpić do zakupu, jako też wystąpić z ewentualnym wnioskiem do Ministerstwa Skarbu o przyznanie ulg celnych, o ile one przysługują, względnie do Ministerstwa Przemysłu i Handlu o pozwolenie na przywóz towarów reglamentowanych.

§ 7. Zakupywane przedmioty pochodzenia zagranicznego powinny zasadniczo pochodzić z krajów, z którymi Polska posiada uregulowane sto-

sunki handlowe. W razie konieczności zakupu w innych krajach należy tę okoliczność uzasadnić we wniosku do Ministerstwa Przemysłu i Handlu, zgłoszonym w myśl § 6.

§ 8. Sprawy nieuzasadnione przedstawia Minister Przemysłu i Handlu Komitetowi Ekonomicznemu Ministrów do decyzji.

§ 9. Ewidencję zakupów zagranicznych prowadzi Ministerstwo Przemysłu i Handlu i co trzy miesiące przedstawia Komitetowi Ekonomicznemu Ministrów.

§ 10. Nadzór nad przestrzeganiem niniejszej instrukcji powierza się poszczególnym Ministrom, każdemu w zakresie jego działania“.

Nawiązując do zarządzenia, ogłoszonego w Dz. Urz. Kuratorjum Nr. 6 poz. 117 z roku 1931, podaję na podstawie rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 17 czerwca 1932 r. Nr. I. Org. 1412/2/32 (okólnik Nr. 103) powyższą instrukcję do wiadomości i polecam jak najściślejsze przestrzeganie zasad, w niej ustalonych.

Wyszczególnienie przedmiotów pochodzenia zagranicznego, niepodlegających niniejszej instrukcji (§ 3) jako też przedmiotów, wyrabianych w całości lub częściowo z surowców i półfabrykatów pochodzenia zagranicznego, które uważane będą za przedmioty pochodzenia krajowego (§ 4), podane będzie oddzielnie do wiadomości.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Dr. E. Nowicki w. r.*

135.

Nr. O. 2196/32.

Kraków, dnia 8 września 1932 r.

Do

Dyrekcji państwowych szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli i szkół zawodowych w Okręgu w sprawie zamówień w Stoczni Gdańskiej.

W związku z uchwałą Komitetu Ekonomicznego Ministrów w sprawie zamówień dla Stoczni Gdańskiej zarządzam na podstawie rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 26 sierpnia 1932 r. Nr. I. Org. 1412/10/32 (okólnik Nr. 126), aby wszelkie zamówienia, które mają być oddane do wykonania w Stoczni Gdańskiej, względnie zaproponowane jej do wykonania, były uprzednio kierowane dla uzgodnienia do Stałej Komisji dla uzgodnienia programu zamówień rządowych i samorządowych w Ministerstwie Przemysłu i Handlu.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Dr. E. Nowicki w. r.*

136.

Nr. O. 2222/32.

Kraków, dnia 12 września 1932 r.

Do

Dyrekcji państwowych szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli, szkół zawodowych, Rad Szkolnych Powiatowych oraz Inspektorów szkolnych w Okręgu

w sprawie

ubezpieczenia pracowników umysłowych.

Nawiązując do tutejszego zarządzenia z dnia 29. II. 1928 r. Nr. O. 423/28, przypominam Dyrekcjom, Radom Szkolnym Powiatowym i Inspektoratom Szkolnym **obowiązek terminowego wypełniania i przedkładania Kuratorjum** formularzy, zawierających zgłoszenie do ubezpieczenia, zawiadomienia o ustaniu obowiązku ubezpieczenia oraz zawiadomienia o wszelkich zmianach, zachodzących w wynagrodzeniu, stosunkach służbowych i rodzinnych — pracowników, podlegających obowiązkowi ubezpieczenia w Zakładach Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych.

Równocześnie zwracam uwagę Dyrekcji, Rad Szkolnych Powiatowych i Inspektoratów Szkolnych na rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 20. VIII. 1932 r. (Dz. U. R. P. z dnia 31. VIII. 1932 r. Nr. 75 poz. 678) w sprawie zmiany niektórych postanowień rozporządzenia z dnia 22 grudnia 1927 r. o wykonaniu rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1927 r. o ubezpieczeniu pracowników umysłowych oraz nadmieniam, że nowe formularze, wprowadzone tem rozporządzeniem otrzymać można w odnośnych Zakładach Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych lub w miejscowych Kasach Chorych.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Dr. E. Nowicki* w. r.

137.

Nr. O. 2266/32.

Kraków, dnia 21 września 1932 r.

Do

Dyrekcji państwowych szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli, szkół zawodowych, Rad Szkolnych Powiatowych i Inspektorów szkolnych w Okręgu

w sprawie

podawania dokładnego adresu na rachunkach, wystawianych przez nauczycieli i funkcjonariuszy.

Ponieważ zgodnie z obowiązującymi przepisami rachunkowo-kasowymi wszelkie należności z rachunków, nadsyłanych do Kuratorjum do

uregulowania, winny być wypłacane wprost do rąk wystawców rachunków, zarządzam, aby Dyrekcje, Rady Szkolne Powiatowe i Inspektoraty pouczyły podwładny personel o konieczności podawania jak najdokładniejszego adresu (miejscowość, powiat, — poczta) na wszelkich rachunkach (kosztów podróży, przeniesienia i t. p.) lub prośbach o zaliczki na uposażenie, oraz aby przed przedłożeniem Kuratorjum badały takie rachunki i prośby o zaliczki, czy zawierają dokładny adres petenta.

Równocześnie zaznaczam, że, o ileby w przyszłości przedkładane rachunki nie zawierały dokładnego adresu wystawcy, będą zwracane do uzupełnienia, co opóźni wyasygnowanie należności.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Dr. E. Nowicki* w. r.

138.

Nr. BP. 7753/32.

Kraków, dnia 18 maja 1932 r.

Do

Dyrekcji państwowych szkół średnich ogólnokształcących, seminarjów nauczycielskich, szkół zawodowych, Rad Szkolnych Powiatowych oraz Inspektorów szkolnych w Okręgu
w sprawie

uprawnień nauczycieli do wnoszenia skarg sądowych z powodu obrazy, względnie pokrzywdzenia doznanego w czasie pełnienia obowiązków służbowych lub w związku z pełnieniem tych obowiązków.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zarządzeniem z dnia 6. V. 1932 r. Nr. BP. 1370/32 wyjaśniło, co następuje:

Z treści art. 97 Konstytucji (Dz. Ust. R. P. Nr. 44 poz. 267), jak również z zestawienia odnośnych przepisów ustawy o stosunkach służbowych nauczycieli — wynika, że brak postanowień, któreby zabraniały bądź też w jakikolwiek sposób utrudniały z tych czy innych względów nauczycielowi wytaczanie skarg sądowych i występowania w charakterze powoda prywatnego.

W wypadkach więc naruszenia praw podczas pełnienia służby, nauczyciel może dochodzić swych praw na drodze sądowej przeciw każdemu, kto te prawa naruszył, niezależnie od tego czy będzie to osoba prywatna, kolega nauczyciel, czy też przełożony.

W razie wytoczenia skargi przeciw koledze nauczycielowi, względnie przełożonemu zainteresowani, ze względów dyscypliny służbowej, winni zawiadomić o tem władzę przełożoną (I instancji, względnie II instancji) zależnie od rodzaju szkoły, przyczem wniesienie omawianej skargi nie

może być kwalifikowane, jako przeciwne postanowieniu art. 31 o obowiązku zachowania tajemnicy służbowej, albowiem przepis ten w danym wypadku nie ma żadnego zastosowania.

Gdyby w toku przewodu sądowego zostały poruszone sprawy, noszące charakter tajemnicy służbowej, tajemnicą tą mogą zasłaniać się zgodnie z art. 103 kodeksu postępowania karnego (Dz. U. R. P. Nr. 33 poz. 313) nauczyciele i urzędnicy wówczas, jeżeli występują w sądzie jako świadkowie. Przesłuchanie wspomnianych funkcjonariuszów państwowych na okoliczności, na które rozciąga się obowiązek tajemnicy służbowej, jest uzależnione od zezwolenia władzy służbowej nie niżej II instancji, która z reguły winna udzielić takiego zezwolenia, o ile nie zachodzą warunki § 2 art. 103.

Podając powyższe do wiadomości, jednocześnie nadmieniam, że aczkolwiek nauczyciel ma prawo kierować swe sprawy na drogę sądową, pożądanę jest w pewnych wyjątkowych wypadkach, zwłaszcza godzących w dobro szkoły, albo też obniżających powagę stanu nauczycielskiego, — wstrzymanie się od wnoszenia tego rodzaju sprawy przed forum sądowe, względnie wycofanie wniesionej już skargi.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Dr. E. Nowicki w. r.*

139.

Nr. III. 4362/32.

Kraków, dnia 19 sierpnia 1932 r.

Do

Kierownictw publicznych szkół zawodowych doksztalcających w Okręgu w sprawie programu nauki religji.

Podaję do wiadomości i stosowania program nauki religji.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Dr. E. Nowicki w. r.*

(Klasa wstępna i trzy następne)

A. Ilość godzin. W klasie wstępnej jedna godzina tygodniowo. W klasach I, II, III dla chłopców ogółem 1½ godziny tygodniowo z rozkładem na 3 lata, dla dziewcząt — ogółem 2 godziny tygodniowo z rozkładem na 3 lata.

B. Zadanie nauczania religijnego.

1. W klasie wstępnej należy pogłębić wiedzę i życie religijne wychowanków przez omówienie ważniejszych zagadnień religijnych i obyczajowych przede wszystkim na podstawie życia Pana Jezusa.

2. W klasach następnych nauczyciel religji doprowadzi ucznia (uczenicę) nietylko do należytego zrozumienia prawd religijnych, ale wy-

chowa go przede wszystkim w szczerym duchu katolickim, tak, aby młodzieniec, jako uświadomiony i żywy członek Kościoła, chętnie spełniał obowiązki swe religijne i opuściwszy szkołę odznaczał się rzetelną katolicką etyką.

Kształcenie w szkole zawodowej dokształcającej jest nauką wychowawczą. Dlatego nie wystarczają teoretyczne wykłady naukowe, ale należy kłaść przede wszystkim nacisk na wyrobienie charakteru, ponieważ młodzież szkoły zawodowej znajduje się w najniebezpieczniejszym, a tak bardzo decydującym okresie życia.

Wychowanie młodzieży szkół dokształcających jest dość trudne, ponieważ młodzież ta z reguły jest zamknięta w sobie, wobec starszych nieufna, dążąca do niezrozumiałej jeszcze samodzielności, skłonną do wątpienia i krytykowania wszelkiego autorytetu, a przytem zdecydowanie skrajną w swych zapatrywaniach. Wskutek takiego podłoża psychologicznego młodzież dorastająca jest podatna na podszepty antyreligijne, ale także nie trudna do ugruntowania w posłuszeństwie wobec autorytetu religijnego.

Nauczyciel powinien unikać szorstkości i ostrego tonu profesorskiego, jak i zbytniego poufaleńia się z uczniami, będzie raczej dokładał starań, by nawiązać osobisty kontakt, o ile możliwości, z każdym uczniem i pozyskać jego zaufanie; będzie nie tyle profesorem ile duszpasterzem.

Nauczyciel okaże takt, gdy będzie traktował wychowanka (ę) swojego jako dorastającego przyjaciela potrzebującego jego pomocy.

C. Metoda nauczania. Ponieważ uczniowie (uczenice) szkoły zawodowej obracają się w kołach różnorodnych, przynoszą ze sobą do szkoły cały zapas przeróżnych wiadomości i poglądów życiowych, ilościowo nabytych, metodą zatem nauczania powinien być nietylko wykład, ale także odpowiednia heureza (metoda wywodząca), pozwalająca na wychwytywanie i wylawianie spaczonych pojęć oraz prostowanie i porządkowanie fałszywych poglądów. Szkoła zawodowa nie kształci ludzi uczonych, lecz katolików praktycznych o średnich wiadomościach religijnych, dlatego nauczyciel pracę swą wywodzić będzie z życia i dążyć do łagodzenia konfliktów sumiennych ucznia (uczenicy), który czuje lub widzi sprzeczność między subiektywnymi przejawami życiowymi a niewzruszonymi zasadami wiary św.

Program jest obszerny, przeto wykładający winien, przy pobieżnem traktowaniu niektórych rzeczy więcej teoretycznych, położyć nacisk na ugruntowanie w uczniach (uczenicach) znajomości zasadniczych praw wiary oraz zaprawić ich do modlitwy i sumiennego spełniania przykazań Bożkich i Kościelnych.

Klasa wstępna.

Wrzesień — styczeń.

Bóg Stworzyciel.

- 1) Bóg, istota i doskonałość.
- 2) Bóg i świat (człowiek).
- 3) Trójca św.
- 4) Nadprzyrodzony cel, godność i praca człowieka (rozmowa Nikodemą z Panem Jezusem).
- 5) Dusza ludzka, jej władza i pragnienie szczęścia.
- 6) Potrzeba religii nadprzyrodzonej.
- 7) Objawienie Boskie i wiara katolicka (Pismo św. i Podanie).
- 8) Dzieje Objawienia, Stary i Nowy Testament.
- 9) Opatrzność Boska.
- 10) Zarzuty przeciwko Opatrzności Boskiej (nieszczęście, grzech).
- 11) Modlitwa, jej cechy (Faryzeusz i celnik, Ojciec Nasz — Zdrowaś Marja).
- 12) Człowiek w godzinie śmierci i na sądzie Boskim (śmierć, sąd, czyściec, niebo, piekło — 2 lekcje).
- 13) Liturgia okresu Bożego Narodzenia.
(powtórzenie Katechizmu 1, 7, 11, 12 art. Składu Apost. o modlitwie).

Luty — czerwiec.

Bóg Odkupiciel.

- 14) Grzech pierworodny i konieczność Odkupienia.
- 15) Chrystus Syn Boży i Zbawiciel.
- 16) Chrystus — wzór wykonania swego posłannictwa:
 - a) przygotowanie w Nazaret w domu rodzicielskim (rodzina przy pracy domowej — warsztat), w świątyni Jerozolimskiej (służba Boża),
 - b) wykonanie (kazanie na górze i na jeziorze, przykazania Boże — dobre ziarno na dobrej roli): cuda, droga krzyżowa (cierpienie); krzyż (miłość Boga); Zmartwychwstanie (sakramenta); Wniebowstąpienie.
- 17) Liturgia okresu wielkanocnego (powtórzenie Katechizmu: art. 2—6 Składu Apost. o przykazaniach).

Bóg Uświęciciel.

- 18) Chrystus jako nauczyciel, kapłan i król ludzkości.
- 19) Kościół Chrystusowy.
- 20) Duch św. w Kościele i w duszy człowieka.
- 21) Łaska Boża.

- 22) Stosunek woli ludzkiej do łaski Boskiej (odpowiedzialność).
- 23) Msza św. i sakramenta w życiu katolika.
- 24) Liturgia mszy św.
- 25) Sakramentalja i błogosławieństwa.
- 26) Kapłan i lud.
- 27) Liturgia okresu Zielonych Świąt (Boże Ciało). Powtórzenie Katechizmu: art. 8 i 9 Składu Apost.: o łasce, o sakramentach i błogosławieństwach.

I Klasa.

Wrzesień — styczeń.

- 1) Bóg: Jego istota poznawalna przez świat, przez sumienie, przez objawienie. Jego przymioty, bezpoczątkowość, wieczność, doskonałości.
- 2) Bóg w Trójcy św. Jedyny.
- 3) Trójca św. w życiu Kościoła Katolickiego.
- 4) Stworzenie świata (hexaemeron, raj, grzech pierworodny, potop).
- 5) Dusza ludzka: jej istnienie, Darwinizm (ostrożnie), nieśmiertelność duszy, jej władze (rozum, wola), ich kształcenie (nauka, wychowanie, charakter).
- 6) Dzieje Objawienia: Stary, Nowy Testament — Monoteizm, Mesjasz. Zbawiciel.
- 7) Źródło Objawienia: Pismo św., Podanie, Tłumaczenie Pisma św., Badacze Pisma św.
- 8) Religja: przyrodzona, nadprzyrodzona; rodzaje: pogaństwo, judaizm, Buddyzm, Chrześcijaństwo, Mahometanizm, teozofja.
- 9) Cel życia: życie doczesne, pozagrobowe: spirytyzm (ostrożnie).
- 10) Opatrzność Boska: szczęście, nieszczęście, grzech.
- 11) Koniec świata: życie wieczne (czyścić, niebo, piekło).
- 12) Cześć Boska: wewnętrzna, zewnętrzna, prywatna, publiczna.

Luty — czerwiec.

- 13) Modlitwa: prywatna, publiczna, liturgiczna, język liturgiczny, nabożeństwa, procesje, pielgrzymki.
- 14) Uroczyste wzywanie imienia Bożego.
- 15) Grzeszne wzywanie imienia Bożego.
- 16) Dzień święty: święcenie, odpoczynek.
- 17) Czasy święte: rok kościelny, dni świąteczne, post.
- 18) Cnota wiary: istota, przymioty, niebezpieczeństwa — grzechy przeciwne.

- 19) Cnota nadziei i miłości.
- 20) Miłość samego siebie: ciało, dusza, praca, zabawa, alkohol.
- 21) Miłość bliźniego: Samarytanin: miłosierdzie.
- 22) Cześć Świętych Pańskich: obrazy, relikwie.
- 23) Cześć Matki Boskiej.
- 24) Matka Boska i Polska.
- 25) Święta Rodzina: wzór rodziny chrześcijańskiej.
- 26) Święci Pańscy: ich cnoty i praca (rzemiosło); św. Józef, św. Izydor, błogosł. Hofbauer.
- 27) Obojętność religijna i odszczepieństwo.
- 28) Modlitwa i praca codzienna.

II Klasa.

Wrzesień — styczeń.

Odkupienie przez Syna Bożego.

- 1) Życie Chrystusa na tle roku kościelnego (Boże Narodzenie, Męka, Zmartwychwstanie, Wniebowstąpienie).
- 2) Nauka Pana Jezusa (dogmatycznie).
- 3) Dziesięcioro Przykazań i Kazania Pana Jezusa na górze (dogmatycznie).
- 4) Etyka Chrystusowa a etyka pogańska i faryzeuszowska.
- 5) Cuda Pana Jezusa, cel, rodzaje, skutki.
- 6) Zmartwychwstanie Pana Jezusa i nasze.
- 7) Pierwsi chrześcijanie, Ananiasz i Safira.
- 8) Sumienie chrześcijańskie.
- 9) Cnoty chrześcijańskie: pokora, cierpliwość.
- 10) Cnota czystości.
- 11) Doskonałość chrześcijańska: zakony, bractwa, sodalicje.

Luty — czerwiec.

- 12) Życie nadprzyrodzone i łaska Boska.
- 13) Łaska Boska i wolna wola ludzka: odpowiedzialność.
- 14) Sakramenta święte.
- 15) Chrzest.
- 16) Pokuta.
- 17) Najświętszy Sakrament.
- 18) Ofiara Mszy św.
- 19) Liturgia Mszy św.
- 20) Ostatnie Namaszczenie.
- 21) Małżeństwo.
- 22) Sakramentalja.

- 23) Dom Boży.
- 24) Sztuka kościelna i rzemiosło.
- 25) Dobre i złe książki: wrogowie chrześcijaństwa.

III Klasa.

Wrzesień — styczeń.

Duch święty i Kościół.

- 1) Początki Kościoła: św. Piotr, Zielone Świątki, gmina chrześcijańska.
- 2) Ustrój Kościoła: Papież, biskup, kapłan, wierni.
- 3) Władza Papieża: nieomyślność.
- 4) Znaczenie kapłana w życiu katolickim, sakrament kapłaństwa.
- 5) Dalsze dzieje Kościoła: jego rozwój, przeszkody.
- 6) Męczennicy Pańscy: katakumby.
- 7) Konstantyn Wielki.
- 8) Św. Augustyn.
- 9) Kościół w średniowieczu: potęga, zakony, cechy rzemieślnicze.
- 10) Św. Wojciech.
- 11) Św. Stanisław Biskup.
- 12) Papież Innocenty III.
- 13) Upadek obyczajów.
- 14) Reformacja: Luter.
- 15) Reformacja w Polsce.

Luty — czerwiec.

- 16) Kościół współczesny.
- 17) Kościół w Polsce.
- 18) Obrządku katolickie w Polsce: łaciński, grecko-katol., ormiański i wschodnio-słowiański.
- 19) Sekty współczesne w Polsce.
- 20) Misje Katolickie.
- 21) Katolik w życiu rodzinnym: rodzice, dzieci, rodzeństwo.
- 22) Katolik i małżeństwo: przedwczesne znajomości, narzeczony (a), mąż i ojciec względnie żona i matka, małżeństwo cywilne, rozwody.
- 23) Katolik w pożyciu z bliźnimi: zgoda, przyjaźń, gniew, procesy, zgorszenie.
- 24) Praca: Jej moralne znaczenie: wykonywanie pracy, uczciwość przy umowach i obliczaniu.

- 25) Stany społeczne, stowarzyszenia, związki zawodowe, ich uprawnienia.
- 26) Dobra doczesne, prawo do własności prywatnej, socjalizm, bolszewizm.
- 27) Stosunek pracobiorcy do pracodawcy i naodwrot — na tle głównych wskazań encykliki Rerum novarum o sprawie społecznej.
- 28) Stosunek do Państwa: poszanowanie władzy, podatki, służba wojskowa, wybory.
- 29) Stosunek Państwa do Kościoła — umowy, konkordaty.
- 30) Encyklika papieska o akcji katolickiej (rozbiór pieśni: My chcemy Boga).

Zatwierdzono imieniem Episkopatu Polsk.

Warszawa, dnia 9. XI. 1931. Nr. 1229/31.

Sekretarz Episkopatu Polski: (—) Stanisław Łukomski.

Niniejszy program zatwierdzam.

Podsekretarz Stanu: (—) Kazimierz Pieracki.

Warszawa, dnia 12 kwietnia 1932 r.

Nr. I. Pr-8650/31.

140.

Nr. III. 4346/32.

Kraków, dnia 26 sierpnia 1932 r.

Do

Dyrekcji szkół zawodowych w Okręgu

w sprawie

zaliczania przedmiotów w szkołach handlowych.

Ministerstwo wyjaśniło rozporządzeniem z dnia 9 sierpnia 1932 r. Nr. III. 3125/32, że w myśl art. 51 ustawy z dnia 9. X. 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, p. 924) należy zaliczać przedmioty w 4-tych klasach szkół handlowych do następujących kategorii:

Do kat. IV: (jako przedmioty zawodowe specjalne) skarbowość, organizacja przedsiębiorstw, statystyka, nauka o cłach i taryfach, spółdzielczość, ćwiczenia towaroznawcze, historia gospodarcza. Do kat. III: chemia z ćwiczeniami. Do kat. II: historia kultury.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Dr. E. Nowicki* w. r.

Nr. III. 4523/32.

Kraków, dnia 5 września 1932 r.

Do

**Dyrekcji państwowych szkół zawodowych w Okręgu
w sprawie
opłat szkolnych.**

P. Minister W. R. i O. P. zarządził rozporządzeniem z dnia 24 sierpnia 1932 r. Nr. III. TP-3643/32 pobieranie w państwowych szkołach, seminarjach i na kursach zawodowych opłat szkolnych na zasadach niżej wyszczególnionych, w wysokości ustalonej zarządzeniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 12 września 1931 r. Nr. III T-5944/31 w sprawie opłat szkolnych w szkołach zawodowych, z tem, że opłaty za korzystanie z warsztatów, laboratorjów, pracowni i t. d. są scalone z opłatami na fundusz doraźnych pomocy naukowych, bibliotek uczniowskich, urządzeń higienicznych i gier ruchowych, w jedną opłatę pod nazwą „Taksa administracyjna“.

I. Takse za egzamin wstępny uiszczają wszyscy kandydaci przystępujący do tego egzaminu:

- a) na kurs pierwszy w szkołach technicznych, średnich technicznych kolejowych, w szkołach i liceach handlowych, oraz w szkołach agrotechnicznych zł. 5.—
- b) w szkołach rzemieślniczo-przemysłowych (męskich i żeńskich), w szkołach majsterskich, w szkołach rękodzielniczych i gospodarczych żeńskich, seminarjach zawodowych żeńskich i w szkołach niższych technicznych kolejowych „ 3.—

II. Takse za badania psychotechniczne uiszczają wszyscy kandydaci poddawani tym badaniom:

- a) w szkołach wymienionych w p. I ust. a zł. 2.—
- b) w szkołach wymienionych w p. I ust. b „ 1.—

III. Takse wstępną czyli wpisowe uiszczają wszyscy uczniowie nowoprzyjęci do szkoły lub na kurs — we wszystkich szkołach oraz na kursach z wyjątkiem kursów wędrownych i kursów korespondencyjnych „ 10.—

IV. Taksa za egzamin końcowy we wszystkich szkołach i kursach „ 10.—

V. Taksa za świadectwa:

- a) za świadectwo ukończenia szkoły lub kursu „ 5.—

U w a g a: Świadectwa (wykazy postępów) roczne, półroczne, względnie semestralne, wydaje się bezpłatnie.

- b) za duplikaty świadectw ukończenia szkoły lub kursu „ 10.—
 c) za duplikaty świadectw (wykaz postępów) rocznych, półrocznych, względnie semestralnych „ 12.—

VI. Taksa administracyjna.

A. W szkołach:

a) technicznych:

1. na wydziałach mechanicznych, mechanicznych kolejowych, elektrycznych, elektromechanicznych, mechaniczno-elektrotechnicznych, lotniczych, samochodowych, młynarskich, włókienniczych, górniczych, hutniczych, przemysłowo-leśnych rocznie zł. 170.—
2. na wydz. chemiczn., ceramicznych, piwowarsk. rocznie „ 190.—
3. na wydziałach budowlanych, drogowych, drogowo-budowlanych, drogowo-wodnych, mierniczych, meljoracyjnych, miernictwa kopalnianego, eksploatacyjnych kolejowych rocznie „ 130.—

- b) agrotechnicznych średnich rocznie „ 190.—
 c) ogrodnictwa w Poznaniu rocznie „ 220.—
 d) kolejowych niższych rocznie „ 90.—
 e) rzemieślniczo-przemysłowych męskich, rękodzielniczych i gospodarczych żeńskich oraz w seminarjach zawodowych żeńskich rocznie „ 90.—
 f) rzemioł budowlanych, koszykarskich i szewskich rocznie „ 40.—
 g) w liceach i szkołach handlowych rocznie „ 130.—
 h) mistrzów mechaników, mistrzów budowlanych, drogowych i meljoracyjnych, oraz na kursie majstrów i podmajstrzych młynarskich w Bydgoszczy rocznie „ 100.—
 i) w szkole wiertniczej w Boryslawiu rocznie „ 130.—

B. Na kursach:

- a) radjotechniczn., ogrodnictwa w Poznaniu i Wilnie rocznie „ 130.—
 b) nadzorców drogowych i meljoracyjnych za cały kurs płatny zgóry „ 30.—
 c) gorzelniczych za cały kurs płatny zgóry „ 20.—
 d) rocznych elektromonterów i dla pracowników przemysłu metalowego rocznie „ 60.—
 e) półrocznych dla elektromonterów, dla maszynistów i palaczy płatne zgóry za cały kurs „ 30.—
 f) kilimkarstwa, płatne zgóry miesięcznie „ 12.—
 g) rysunków zawodowych dla rzemieślników przemysłu metalowego, budowlanego i drzewnego, pł. zgóry miesięcznie „ 3.—

- h) rysunku odręcznego, płatne zgóry miesięcznie „ 3.—
- i) snycerstwa i rzeźbiarstwa dla rzemieślników przemysłu drzewnego, kamieniarskiego i sztukatorskiego, płatne zgóry miesięcznie „ 3.—
- j) rękodzielniczych, gospodarczych i handlowych, zorganizowanych przy szkołach średnich zawodowych i żeńskich seminarjach zawodowych, płatne zgóry miesięcznie „ 5.—
- k) rękodzielniczych i gospodarczych zorganizowanych przy niższych szkołach zawod., płatne zgóry miesięcznie „ 3.—
- l) trykotarstwa maszynowego i haftu maszynowego płatne zgóry miesięcznie „ 5.—
- m) wieczornych kroju i szycia zorganizowanych przy państwowych szkołach i seminarjach zawodowych żeńskich, płatne zgóry miesięcznie „ 5.—
- n) korespondencyjnych — od przedmiotu pł. zgóry półroczne „ 5.—
- o) wędrownych prowadzonych przez państwowe szkoły zawodowe żeńskie, płatne zgóry miesięcznie „ 2.—

VII. Taksy, wpłacone przez uczniów, zwrotowi nie podlegają.

VIII. a) Taksy, wymienione pod V b) i c), stanowią dochód państwowy i powinny być wpłacone przez zainteresowanych znaczkami stemplowemi, które dyrekcja nakleja na wydany duplikacie i kasuje.

b) Taksy, wymienione w punktach I, II, wzięte łącznie rozdzielają dyrekcje szkół pomiędzy egzaminatorów oraz prowadzących badania psychotechniczne jako wynagrodzenie za udział w egzaminach; sumy uzyskane od uczniów z tego tytułu powinny być podawane w liście wypłat wynagrodzeń egzaminatorów.

c) Część dochodu z taks, wymienionych w punktach III, IV, V a i VI, w wysokości 30% powinny dyrekcje szkół przelewać do dyspozycji Ministerstwa W. R. i O. P. za pośrednictwem Pocztowej Kasy Oszczędności — na właściwe konta Izby Skarbowych, względnie na konta Kas Urzędów Skarbowych, na rachunek funduszu specjalnego Kuratorjum Okręgu Szkolnego pod nazwą „taksa administracyjna“.

Pozostałą część dochodu z wyżej wymienionych taks — przeznacza się do dyspozycji szkół na pokrycie wydatków na opał, światło i utrzymanie porządku, na drobny remont, na urządzenie lokalu szkolnego i pomoce naukowe, na wychowanie fizyczne i urządzenia higieniczne, na inne wydatki — jako to: opłaty manipulacyjne P. K. O., materiały pisarskie, druki szkolne, telefony i t. p.

Wydatki szkół na komorne będą pokrywane z kredytów przydzielonych przez Ministerstwo na podstawie planów finansowo-gospodarczych szkół dołączonych do wniosków Kuratorjum Okręgu Szkolnego.

d) Sposób pobierania, przechowywania i księgowania sum otrzymywanych z powyższych taks normują przepisy rachunkowo-kasowe, dołączone do okólnika Nr. I. R-6418/32 z dnia 8 lipca 1932 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 5 z dnia 30 lipca 1932 r. poz. 58).

IX. Do uiszczania taks obowiązani są zasadniczo wszyscy uczniowie.

X. a) Taksy, wymienione w punktach I, II i IV, powinny być uiszczone przed przystąpieniem ucznia do egzaminu; taksa, wymieniona w punkcie III, powinna być uiszczona przy przyjęciu ucznia do szkoły, nie później jednak jak w ciągu trzech tygodni od daty rozpoczęcia roku szk.

b) Taksy administracyjne, wymienione w punkcie VI A oraz p. VI B poz. a) i d), powinny być wpłacone w dwóch równych ratach półrocznych z początkiem danego półrocza, jednak najpóźniej do końca 3-go miesiąca każdego półrocza. Od uczniów, którzy przed ostatecznym terminem płatności taksy występują ze szkoły, można nie żądać opłacenia taksy.

XI. a) Z ulgowej taksy administracyjnej w wysokości 30% normalnej taksy wskazanej w punkcie VI A korzystają dzieci czynnych funkcjonariuszów państwowych i wojskowych zawodowych, pobierających uposażenie służbowe lub wynagrodzenie ze Skarbu Państwa, o ile wykazują postępy w naukach dostateczne i sprawowanie dobre, z zastrzeżeniem, że rodzice ich nie posiadają znaczniejszego majątku.

b) Dzieci rodziców niezamożnych, o ile wykazują postępy w naukach dostateczne i sprawowanie dobre, mogą korzystać z częściowego zwolnienia od taksy administracyjnej w wysokości nie przekraczającej ulgowej taksy dla urzędników państwowych.

W wypadkach zupełnego ubóstwa mogą być stosowane zwolnienia od opłaty taksy administracyjnej w całości, w pierwszym rzędzie w odniesieniu do dzieci inwalidów wojennych.

c) Określonych wyżej ulgowych taks administracyjnych i zwolnień od opłaty taksy administracyjnej udzielają co półrocze rady pedagogiczne szkół stosownie do stanu majątkowego rodziców — uczniom, którzy pilnością i postępami w nauce na to zasługują. Rady pedagogiczne powinny przy zwożeniach od taks rozważyć dokładnie warunki, w jakich młodzież poza szkołami pozostaje. Opieka domowa ucznia może odwołać się od decyzji rady pedagogicznej, w wypadku odmówienia zwolnienia, do Kuratorium, które rozstrzyga ostatecznie.

Radom pedagogicznym przysługuje prawo udzielania ulgowej taksy administracyjnej lub całkowitego zwalniania od taksy administracyjnej, o których mowa w punkcie XI b) w wysokości nie przekraczającej 20% wpływu, jaki osiągnęłaby szkoła, pobierając całkowitą takse administracyjną, wymienioną w punkcie VI A od wszystkich uczniów zapisanych do

szkoły. Rada pedagogiczna może jednak w wyjątkowych wypadkach zakwalifikować zwolnienie od opłat na wyższą kwotę, wówczas dyrekcja szkoły występuje, na podstawie uchwały rady pedagogicznej, z odpowiednim wnioskiem do Kuratorium Okręgu Szkolnego o stosowne upoważnienie. Wnioski o zwolnienie uczniów na wyższą kwotę niż 20% wpływów z taksy administracyjnej powinny być złożone przez dyrekcje szkół właściwej władzy w 1-em półroczu najpóźniej do dnia 10 listopada, a w 2-em półroczu najpóźniej do dnia 10 kwietnia, w szkołach rzemiosł budowlanych do dnia 10 lipca i 10 stycznia.

Decyzja rady pedagogicznej o udzielaniu ulgowej taksy administracyjnej lub zwolnieniu od jej wpłaty następuje z końcem drugiego miesiąca po rozpoczęciu roku szkolnego na skutek podania wniesionego do dyrekcji szkoły przez rodziców lub opiekę domową ucznia w terminie najdalej miesięcznym po rozpoczęciu roku. Do podania należy dołączyć stosowne zaświadczenie o stanie majątkowym.

Funkcjonariusze państwowi i wojskowi zawodowi nie składają podań o udzielenie ulgowej taksy administracyjnej. Dyrekcja szkoły może jednak zażądać od nich w razie wątpliwości przedstawienia świadectwa o stanie majątkowym lub formalnego zaświadczenia, że interesowany jest funkcjonariuszem państwowym.

Uczniowie, którzy uzyskali zwolnienie od taksy w jednym półroczu, korzystają ze zwolnienia i w następnym półroczu szkolnym, o ile istnieją warunki, od których zależy zwolnienie.

d) Nowowstępujący uczniowie w pierwszym półroczu szkolnym od żadnych opłat nie mogą być zwolnieni. Nie dotyczy to dzieci funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych.

W wypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie Kuratorium Okręgu Szkolnego będzie udzielało w drodze wyjątku ulgowych taks administracyjnych i zwolnień od nich nowowstępującym uczniom w 1-em półroczu szkolnym.

e) Od opłat przewidzianych w pp. I, II, III, IV, V i VI B — nikt zwolniony być nie może.

XII. Postanowienia okólnika niniejszego obowiązują od dnia 1 września 1932 r., w stosunku do szkół rzemiosł budowlanych od dnia 1 listopada 1932 r.

XIII. Wszelkie dotychczasowe przepisy w powyższej sprawie tracą moc obowiązującą.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Dr. E. Nowicki* w. r.

142.

Rejony wizytacyjne w dziale szkolnictwa powszechnego.

I. rejon: P. Jan Rzepecki, okręgowy wizytator szkół: Kraków-powiat, Miechów, Olkusz.

II. rejon: P. Dr. Marjan Gluth, okręgowy wizytator szkół: Busk Kielecki, Jędrzejów, Kielce, Końskie, Kozienice, Opoczno, Pińczów, Radom, Wierzbnik, Włoszczowa.

III. rejon: P. Władysław Kabaciński, okręgowy wizytator szkół: Biała, Chrzanów, Częstochowa, Kraków-miasto, Myślenice, Nowy Targ, Sosnowiec, Wadowice, Zawiercie, Żywiec.

IV. rejon: P. Januariusz Krzymowski, okręgowy wizytator szkół: Bochnia, Brzesko, Dąbrowa, Gorlice, Jasło, Limanowa, Mielec, Nowy Sącz, Opatów, Sandomierz, Ropczyce, Tarnów.

P. Jan Rzepecki będzie również wizytował Wyższy Kurs Nauczycielski w Krakowie.

143.

KONKURSY

z terminem czterotygodniowym od daty ukazania się niniejszego Nru Dziennika Urzędowego.

Rada Szkolna Powiatowa w Brzesku ogłasza niniejszem konkurs na posady kierowników:

- 1) 7-klasowej szkoły powszechnej w Borzęcinie Górnym.
- 2) 4-klasowej szkoły powszechnej w Jasieniu.
- 3) 3-klasowej szkoły powszechnej w Lewniowej.
- 4) 3-klasowej szkoły powszechnej w Sufczyńie.
- 5) 2-klasowej szkoły powszechnej w Dębnie.

Przy szkołach ad 1) jest ładny budynek i mieszkanie służbowe, składające się z 3 pokoi i kuchni, oraz duży ogród; ad 2) budynek murowany, piętrowy, mieszkanie służbowe składające się z dwóch pokoi, kuchni i spiżarki, dwa morgi gruntu i ogród; w miejscowościach pod 3, 4, 5, jest mieszkanie służbowe w budynku szkolnym.

Podania należy wnosić w przepisanej drodze służbowej do Rady Szkolnej Powiatowej w Brzesku.

Rada Szkolna Powiatowa w Dąbrowie koło Tarnowa ogłasza ponowny konkurs w celu stałego obsadzenia posady kierownika 2-klasowej publicznej szkoły powszechnej w Oleśnicy.

Przy szkole jest mieszkanie dla kierownika, złożone z 2-ch pokoi i kuchni.

Należycie udokumentowane podania należy wnosić w drodze służbowej do Rady Szkolnej Powiatowej w Dąbrowie.

Rada Szkolna Powiatowa w Mielcu ogłasza konkurs celem stałego obsadzenia kierownictwa 7-kl. publ. szkoły powszechnej w Radomyślu Wielkim.

Kandydaci, mający ukończony Instytut Nauczycielski lub W. K. N. z grupy humanistycznej, geograficzno-przyrodniczej lub fizyko-matematycznej, mogą wnosić udokumentowane podania do Rady Szkolnej Powiatowej w Mielcu.

Rada Szkolna Powiatowa w Pińczowie ogłasza niniejszem konkurs na następujące posady kierownicze szkół powszechnych w powiecie:

- 1) 7-klasowej szkoły powszechnej żeńskiej w Działoszycach.
- 2) 4-klasowej szkoły powszechnej w Stempolicach.
- 3) 3-klasowej szkoły powszechnej w Krzyżanowicach.
- 4) 2klasowej szkoły powszechnej w Stradowie.
- 5) powtórnie 2-klasowej szkoły powszechnej w Miławczycach.

Należycie udokumentowane podania należy składać w drodze służbowej na ręce Inspektora Szkolnego w Pińczowie.

Rada Szkolna Powiatowa w Sosnowcu ogłasza konkurs na następujące posady kierowników publicznych szkół powszechnych w powiecie będzińskim:

- 1) 7-kl. publ. szkoły powsz. Nr. 1 w Gołonogu — mieszkanie przy szkole 2 pokoje z kuchnią.
- 2) 3-kl. publ. szkoły powsz. w Strzyżowicach gm. Bobrowniki — mieszkanie przy szkole 2 pokoje z kuchnią.
- 3) 2-kl. publ. szkoły powsz. w Siemoni gm. Ożarówce — mieszkanie pokój z kuchnią.
- 4) 3-kl. publ. szkoły powsz. w Sarnowie — mieszkania przy szkole niema.
- 5) 5-kl. publ. szkoły powsz. w Psarach gm. Łagisza — mieszkanie pokój z kuchnią.
- 6) 3-kl. publ. szkoły powsz. w Łośniu gm. Łosień — mieszkanie pokój z kuchnią.

Kandydaci winni się wykazać przynajmniej 2-u letnią służbą w charakterze nauczycieli stałych w szkolnictwie publicznem i pełnemi kwalifikacjami — kandydaci, ubiegający się o posady, posiadający ukończony Instytut Nauczycielski, względnie Wyższy Kurs Nauczycielski lub kwalifikacje równorzędne, będą mieli pierwszeństwo.

Udokumentowane podania składać należy w drodze służbowej na ręce Inspektora Szkolnego w Sosnowcu.

Rada Szkolna Powiatowa w Ż y w c u ogłasza poraz drugi konkurs celem stałego obsadzenia kierownictwa 6-klasowej szkoły powszechnej im. król. Jadwigi w Łodygowicach. Budynek szkolny własny w dobrym stanie, mieszkanie służbowe składa się z 2 pokoi i kuchni, gruntu niema, ogród szkolny 4 a, stacja kolejowa w miejscu.

144.

KOMUNIKATY.

Na podstawie rozporządzenia Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 9. VII. 1932 r. Nr. I. R. 7234/32 Kuratorjum podaje do wiadomości, iż w ostatnich dniach za-
t y m a n o f a l s z y w y b a n k n o t 20-złotowy z datą 20 czerwca 1931 r.

Typ I.

Falsyfikat jest wykonany na papierze odmiennego składu, gatunku i wyglądu aniżeli papier wyglądu autentycznego.

Zamiast znaku wodnego z podobizną króla Kazimierza Wielkiego, widocznego na marginesie banknotów prawdziwych, znajduje się na falsyfikacie nieforemna plama tłuszczowa.

Portret Emilji Plater w medalionie nie wykazuje wyrazistości z powodu złego cieniowania twarzy i włosów.

Rysunki zdobnicze, motywy roślinne, kompozycje festonowe i giloszowe są przerywane i miejscami zamazane.

Postacie alegoryczne na odwrotnej stronie odtworzone są bardzo nieudolnie. W napisach brak ostrości, linje są przerywane i rozlane.

W słowie „Dwadzieścia“ na odwrotnej stronie banknotu brak jest kreski nad literą „S“.

Podpisy odmienne, zniekształcone.

Numeracja wykonana jest farbą czarną, podczas gdy na banknotach autentycznych numeracja jest koloru ciemno-granatowego.

Cyfry numeru są umieszczone za blisko siebie.

Falsyfikat, wykonany nieudolnie, jest łatwy do rozpoznania.

Nadmienia się, że mogą się pojawić falsyfikaty podobne do opisanego, lecz na innym papierze lub też z pewnemi zmianami w wykonaniu rysunków.

Ministerstwo Sprawiedliwości pismem z dnia 17 czerwca 1932 r. L. III. A. W. 17559/86 zawiadomiło Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, że będą wolne od początku roku szkolnego 1932/33 stanowiska nauczycieli więziennych w liczbie 20. Wymagane są pełne kwalifikacje, przepisane dla nauczycieli szkół powszechnych; do stanowisk tych przywiązane jest uposażenie służbowe według X stopnia.

Podania należy wnosić bezzwłocznie drogą służbową do Ministerstwa Sprawiedliwości z powołaniem się na wymienione na wstępie pismo tegoż Ministerstwa.

Na podstawie rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 30. VII. 1932 r. Nr. II-S. 6515/32 oznajmia się, że Ryszard Krukowski, urodzony dnia 3 kwietnia 1911 r. w Obczudzie w Rosji, wyznania rzymsko-katolickiego, syn Jana i Zofji Krukowskich, b. uczeń klasy siódmej państwowego gimnazjum w Kowlu, nie może być przyjęty do szkół średnich ogólnokształcących, zawodowych i do zakładów kształcenia nauczycieli, ani nie może być dopuszczony do egzaminów z kursu tych szkół — bez zezwolenia Ministerstwa.

Ministerstwo zawiadomiło, że Józef Rzewnicki, urodzony w dniu 19 marca 1911 r. w Jawonku, woj. Lubelskiego, wyznania rzym.-kat., syn Bolesława i Bronisławy z Jarmużewskich, b. uczeń Państwowej Szkoły Morskiej w Gdyni, nie może być przyjęty do szkół średnich ogólnokształcących i zawodowych i do zakładów kształcenia nauczycieli, ani nie może być dopuszczony do egzaminów z kursu tych szkół — bez zezwolenia Ministerstwa.

Zawiadamia się, że Poradnia dla zaburzeń mowy i głosu (wad wymowy) jest czynną dla młodzieży szkół średnich od dnia 1 września b. r. w poniedziałki i czwartki od 8—12-ej i od 15—18-ej godziny, natomiast Poradnia dla dzieci i młodzieży nerwowej jest czynną od 1 września b. r. we wtorki i piątki od godziny 9—12-ej. Zabiegi, pogadanki i nauka tylko w tej ostatniej Poradni odbywa się w poniedziałki i czwartki d godziny 3-ej do 6-ej popołudniu.

Obie Poradnie są utworzone przy Klinice neurologiczno-psychiatrycznej Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, ul. Kopernika 1. 48.

Zawiadamia się, że za zezwoleniem M. S. Wojsk. L. 6200/VII-32 z dnia 11. II. 1932 r. wyszedł z druku podręcznik p. t. „Pomieszczenia przeciwgazowe”, zawierający wiadomości o uszczelnieniu schronów przeciwgazowych oraz ich użyciu. Treść zilustrowana jest 16 rysunkami i obejmuje 56 str. druku.

Spis rzeczy jest następujący:

I. Pomieszczenia uszczelnione: 1) Wiadomości ogólne. 2) Wybór pomieszczenia na uszczelnienie. 3) Uszczelnianie drzwi, okien, pieców, kanałów wentylacyjnych, innych otworów. 4) Kontrola szczelności. 5) Przenikanie gazów przez ściany, okiennice. 6) Co jest zakazane w pomieszczeniu uszczelnionem? 7) Obliczanie ilości ludzi i czasu ich przebywania w pomieszczeniu uszczelnionem. 8) Obsługa pomieszczenia.

II. Schron przeciwgazowy: 1) Wiadomości ogólne. 2) Rodzaje schronów. 3) Wybór pomieszczeń na schrony. 4) Odległość wzajemna schronów. 5) Oznaczanie schronów. 6) Uszczelnianie schronów. 7) Urządzenia do wentylacji tłoczącej (rury, wentylator, pochłaniacze, skrzynka rozdzielcza powietrza). 8) Urządzenia wejściowe. 9) Podział izb schronnych. 10) Zaopatrzenie schronu. 11) Co jest zakazane w schronie? 12) Obliczanie ilości ludzi i czasu ich przebywania w schronie. 13) Obsługa schronu.

III. Remonty domów (nowe domy, nowe dzielnice), krótkie ujęcie z punktu widzenia ochrony przeciwgazowej.

Podręcznik ten umożliwi racjonalne, tanie szkolenie się i przygotowywanie do obrony zbiorowej, która konieczna jest dla wojska, jak i dla masowej obrony ludności cywilnej.

Z podręcznika tego powinni korzystać wszyscy instruktorzy, wykładowcy, kierownicy i ci, którzy chcą się przygotować do obrony przed gazami.

Cena 1 egz. wynosi 2 zł 50 gr. Przy wysyłce 1—4-ch egz. dolicza się na koszty przesyłki 1 zł 40 gr. Przy zamówieniach od 5 egz. w górę koszty przesyłki ponosi Szkoła. Najbardziej odpowiednie są zatem zamówienia zbiorowe, które należy kierować do Szkoły Gazowej w Warszawie (Marymont).

Zarząd Główny Towarzystwa Badania Historji Obrony Lwowa i Województw Południowo-Wschodnich z siedzibą we Lwowie komunikuje, iż w listopadzie b. r. opuści prasę I. tom materiałów do dziejów listopadowej obrony Lwowa w r. 1918 p. t. „Obrona Lwowa (1—21 listopada 1918 r.)”

Dzieło to z przedmową prof. U. J. K. Dr. Stanisława Zakrzewskiego, Senatora Rzp. i Prezesa Komisji Naukowej Towarzystwa, zawierać będzie relacje: ppłk. Baczynskiego, płk. dypl. Boruty-Spiechowicza, płk. dypl. Felsztyna, prof. Dr. Jakubskiego, płk. dypl. Kamińskiego, płk. dypl. de Leveaux, płk. Mączyńskiego i rtm. Nittmara oraz bardzo ważne załączniki.

Naprowadzony w tem dziele materiał źródłowy pierwszorzędnej wagi przyczyni się znacznie do wyświetlenia genezy oraz przebiegu obrony Lwowa.

Pod względem formy wydawnictwo jest okazałe i zawierać będzie około 450 stron druku.

Cena dzieła wraz z przesyłką pocztową 12 zł, zaś dla zamawiających w przedpłacie 10 zł. Dzieło to można nabyć również na 4 raty miesięczne po 3 zł.

Zamówienia należy skierowywać pod adresem: „Administracja Wydawnictw Towarzystwa Badania Historji Obrony Lwowa”, Lwów, gmach D. O. K. VI, należytość zaś pieniężną przysyłać przez P. K. O. na konto czekowe Nr. 143 870.

Z uwagi na aktualne zagadnienia wychowawcze poruszone w II. tomie książki p. t. „Z zagadnień wychowawczych”, stanowiącej dorobek konferencyj dyrektorów szkół Okręgu Szkolnego Łódzkiego w roku szkolnym 1931/32 zaleca się Dyrekcjom nabywanie tej książki.

Nakładem Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych w Krakowie wyszedł z druku afisz propagandowy, przedstawiający mapę Polski w plastycznym ujęciu turystycznych terenów Krakowsko-Śląskich, formatu 80×112 50 cm (sam obraz 65×100 cm) i formatu 50×70 cm (sam obraz 40×66 cm).

Cena egzemplarza większego wynosi 2 zł 50 gr, mniejszego 1 zł 50 gr.

Miejscami rozsprzedają tych map są Dyrekcje Okręgowe Kolei Państwowych, a cena sprzedaży podana powyżej, w razie zamówienia w ilościach ponad 100 egzemplarzy, będzie obniżoną o 30%.

Zachęca się do nabywania.

Dyrekcja Okręgowa Kolei Państwowych w Krakowie wydała wielobarwną mapę plastyczną, która przedstawia szczegółową rzeźbę terenu całej Polski ze szczególnem uwzględnieniem planu południowo-zachodniej Polski.

Cena jednego egzemplarza dużej mapy (formatu 112,5×80 cm) wynosi 2 zł 50 gr, natomiast małej mapy (formatu 70×50 cm) 1 zł 50 gr.

Mapa obrazuje rozmieszczenie miast, sieć kolejową, główne szlaki samochodowe, przeto może stanowić pożądaną pomoc dydaktyczną.

Mapy nabywać można na stacjach kolejowych w całym kraju, w księgarniach kolejowych Tow. „Ruch” oraz w biurach P. B. P. „Orbis”.

Firma „Skaut” w Warszawie, ul. Smolna 38 m. 17, telefon 320-67, posiada na składzie aparaty prysznicowe, przenośne, kieszonkowe, praktyczne, w cenie 18 złotych, płatnych, o ile zamówienie nastąpi zbiorowo, w 3-ch ratach miesięcznych. Przy zamówieniach od 20 aparatów cena jednostkowa 14.40 złotych.

Zamówienia należy kierować wprost do firmy.

Prospekty rozkładu materiału naukowego

dla oddziału I, II i III szkoły powszechnej.

Zarząd Okręgu Krakowskiego Związku Nauczycielstwa Polskiego wydał prospekty rozkładu materiału nauczania łącznego, opartego na programach ministerjalnych. W objaśnieniach, umieszczonych w prospekcie, znajdzie nauczycielstwo podręczniki, lekturę i sposób ujęcia oraz rozwiązywanie zagadnienia, opartego na środowisku własnym przy uwzględnieniu warunków lokalnych.

Prospekt nauczania łącznego wyszedł oddzielnie dla oddziału I, II i III. Egzemplarz prospektu na jeden rocznik kosztuje 80 gr, z przesyłką pocztową 90 gr, którą należy przesłać w znaczkach pocztowych lub zbiorowo przekazem pod adresem Zarząd Okr. Zw. N. P. Kraków, Rynek Gł. 29. lub Nasza Księgarnia Warszawa, ul. Świętokrzyska 18.

Ruch Pedagogiczny.

Miesięcznik naukowy — wiele artykułów i rozpraw z dziedziny wychowania i nauczania. Szereg informacji i materiałów dla zdających egzaminy nauczycielskie.

Prenumerata roczna z przesyłką pocztową 8 zł.

Roczniki Ruchu Pedagogicznego z r. 1921, 1922, 1923, 1926, 1927, 1930 i 1931 dla prenumeratorów w cenie 3 zł za rocznik, z opłatą poczt. 3.50 zł. Kto z nowych prenumeratorów nadesłał do 1 listopada b. r. 8 zł 50 gr. otrzyma wszystkie zeszyty z r. 1932, a jako bezpłatną premję jeden z wyżej wymienionych roczników. Pieniądze nadesłać przekazem P. K. O. Nr. 410.125. — Ruch Pedagogiczny — Kraków, Rynek Gł. 29.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY.

Zagadnienia samorządu uczniowskiego

w świetle doświadczeń, poczynionych na terenie państwowego seminarjum nauczycielskiego m. w Białej.

(Referat Dyr. Edwarda Türschmida, wygłoszony w dniu 6 maja 1932 na zjeździe dyrektorów szkół średnich i zakładów kształcenia nauczycieli okręgu szkolnego krakowskiego w Krakowie).

Zagadnienie samorządu uczniowskiego, jak każdy problem wychowawczy, ma swoją naukową teorię, która może przytoczyć wiele pięknych i słusznych argumentów za nim przemawiających.

Celowo jednak chciałbym ograniczyć rozważania teoretyczne i historyczne, dotyczące zagadnienia samorządu uczniowskiego, do rzeczy najistotniejszych, gdyż jak słusznie mówi prof. Nawroczyński w przedmowie do książki trzech autorów, Przanowskiego, Szczawińskiej i Wójcika „Samorząd w szkole powszechnej“:

„Nauczyliśmy się cenić w pedagogice nie tylko najwyższe ogólnienia, lecz również to wszystko, co nam pozwala zrozumieć rzeczywistą pracę wychowawczą w pewnym ściśle określonym środowisku. Powiem nawet więcej: kto studiował zagadnienia pedagogiczne, ten często czuje się przesycony ogólnymi zasadami i przepisami. Są one piękne i słuszne. Cóż stąd, kiedy pomiędzy piękną teorią a smutną praktyką tak często rozwiera się przepaść z pozoru nieprzebyta. Pokażcie nam, jak zrealizować w życiu naszych szkół powszechnie znane i uznane zasady ogólne, a więcej dobrego zdziałacie, niż gdybyście wpoili w nas jeszcze kilka prawd ogólnych, które się nie będą urzeczywistniały w naszej pracy codziennej — z takim życzeniem zwraca się do naszych autorów pedagogicznych z pewnością nie jeden nauczyciel-wychowawca. I to życzenie jest najzupełniej słuszne w wielu sprawach pedagogicznych. Szczególnie jednak tego rodzaju praktyczne wskazówki są potrzebne, gdy chodzi o sprawę samorządu młodzieży szkolnej“.

Zgodnie z powyższym nakreślonym stanowiskiem, któremu trudno odmówić słuszności, będę się starał na konkretnym przykładzie chociażby bardzo skromnej i nieudanej próby rozważyć możliwości i korzyści wychowawcze, płynące z rozwiązania na tej drodze piętrzących się z dniem każdym trudności i narastających zadań, jakie ma do spełnienia szkoła polska ze względu na swą rolę najpotężniejszego czynnika w kształtowaniu nowego typu człowieka-obywatela w odrodzonym państwie.

Z pośród wielu głosów, które możnaby przytoczyć na poparcie wartości samorządu uczniowskiego dla celów wychowania obywatelskiego

i państwowego, wiele bardzo trafnych uwag znajdziemy w artykule Ireny Posseltówny pod tytułem „Z zagadnień wychowawczych, Kara a dyscyplina wewnętrzna“, zamieszczonym w numerze 4 „Zrębu“ z roku 1930. — „Jedną z największych krzywd“ — mówi autorka artykułu — „jakie wyświadczamy wychowankowi, nadużywając przymusu jako środka wychowawczego — jest osłabienie ambicji jego, odporności reagowania osobiście, zwalczania złych pierwiastków w swoim charakterze. Najwyższą sztuką wychowania jest tak prowadzić wychowanka, żeby uważał i czuł, że idzie sam“, „trzeba kształcić w nim wiarę w jego własne siły, pomagać mu rozwijać pierwiastki dobre, budzić ambicję i poczucie własnej godności“. „Najgłębszem i ostatniem wyzwoleniem będzie doprowadzenie naszych wychowanków do wolności moralnej“. „Przymus spowodowany obawą kary obniża wartości etyczne pracy dziecka nad sobą, gasi radosne poczucie własnej moralnej siły, nie rozwija osobowości. Zadaniem szkoły jest wytworzyć odpowiednie warunki życia dla samodzielnej, świadomej pracy wychowanków nad urabianiem własnych charakterów“.

Samorząd uczniowski jako metoda czy system wychowawczy w najgłębszej swej istocie opiera się na tych dziś już niemal do rzędu komunalów sprowadzonych zasadach nowej szkoły, która w aktywnym stosunku wychowanka do procesu kształcenia jego umysłu i charakteru, w powiązaniu najściślej tego procesu ze swoistymi, indywidualnymi tendencjami rozwojowymi ucznia i w uzdolnieniu go do życia społecznego główny swój cel upatruje.

Do celu tego próbuje zdążać nowoczesna szkoła przez odpowiednie zorganizowanie pracy szkolnej, przez odpowiedni dobór metod nauczania względnie przyswajania wiedzy przez wychowanka.

Metody te i systemy, zbudowane przedewszystkiem z myślą o dostosowaniu do praw biologicznych i psychologicznych rozwijającego się organizmu dziecięcego także procesu jego intelektualnego rozwoju, — przez samą już organizację, punkt wyjścia i kierunek pracy szkolnej nadawać jej winny piętno wybitnie wychowawcze.

Ale powiedzmy zaraz otwarcie, czy w dążeniu do osiągnięcia celu wychowawczego w znaczeniu przez nikogo już chyba dzisiaj nie kwestjonowanego ideału pełnego człowieczeństwa, wszechstronnie rozwiniętej i zharmonizowanej osobowości, realizującej swą treść najistotniejszą w spontanicznej twórczości dóbr i wartości społecznych, — możemy się zadowolić chociażby jaknajdalej posuniętą reformą systemu i metod nauczania.

Czy powtórę po okresie prób i doświadczeń, w którym z różnem powodzeniem i na różny sposób, nie zawsze jednoznaczny i wyłączający nieporozumienie i dezorientację, przeorano wszędy i wzdłuż, nie zawsze w głąb, umysłowość całego nauczycielstwa pod posiew nowych teorii i haseł, —

możemy stwierdzić w obecnym stanie rzeczy stanowczą, powszechną, do gruntu sięgającą odmianę, widoczną w poziomie, natężeniu i jakości wzrostu intelektualnego młodzieży, — czy przy znanych powszechnie brakach w pomocach i środkach naukowych, urządzeniu i pomieszczeniu szkół, liczebności klas i przeciążeniu nauczycieli, — wiele z tych teoretycznie uznawanych metod mogło i może liczyć na istotne, rzetelne w praktyce szkolnej urzeczywistnienie.

Jeżeli na powyższe pytania wypadnie odpowiedź przecząco, jeżeli zatem z przytoczonych powodów trudnoby było poprzestać na tym zespole środków, zabiegów i usiłowań, które w ramach obowiązujących programów i w zakresie rozporządzalnych godzin lekcyjnych pozostają nam do dyspozycji, musimy się obejrzeć za innemi jeszcze środkami i sposobami, któreby częściowo w ramach unormowanej trybem zwykłych zajęć organizacji szkolnej, częściowo poza jej obrębem, w specjalnych, do tego celu do życia powołanych instytucjach, dawały pole do wszechstronniejszego rozwinięcia programu racjonalnej uprawy duchowych sił wychowanka ze szczególnem uwzględnieniem kształcenia jego charakteru i woli, uprawy, związanej świadomie z jasno zakreślonym celem wychowania aktywnego i twórczego obywatela, o typie najbardziej dostosowanym do aktualnych potrzeb i tendencji rozwojowych państwa.

Mówiąc o drogach realizowania powyższego postulatu w artykule pod tytułem „Fundamenty ideologii. Próba analizy“, zamieszczonym w numerze 5 „Zrębu“ z r. 1931 wskazuje Jerzy Ostrowski na potrzebę „znalezienia takich form wychowania pozalekcyjnego, ale przy współdziałaniu szkoły, któreby popierały urabianie charakterów twórczych i indywidualnie i państwowo“.

Zrozumienie tej potrzeby, wypływającej z uświadomienia sobie niedostateczności i jednostronności poczyną reformatorskich wyłącznie tylko w dziedzinie nauczania, wyraziło się i wyraża się najdobitniej w coraz to silniejszym podkreślaniu pierwszorzędnej wagi tak zwanego „wychowania państwowego“, które, nie rezygnując coprawda z dostępnych mu środków i zabiegów w ramach programowych przedmiotów nauczania, do tych celów jakby odpowiednio zaadaptowanych, coraz to większą uwagę zaczyna skierowywać na te zabiegi i czynności wychowawcze, które na terenie różnych związków, kół, organizacji i instytucji szkolnych próbują z mniejszym lub większym skutkiem realizować program wychowania obywatelskiego. Stąd także zainteresowanie się instytucją samorządu uczniowskiego. „Samorządność uczniowska staje się pojęciem, obejmującym wszelkie postacie aktywizmu uczniów, występujące na jaw w ramach organizacji szkolnej. — Szkoła nowa zaś — to szkoła w najgłębszej swej istocie aktywna. — Samorządność uczniowska urasta tedy do rozmiarów podsta-

wowego problemu odrodzonej szkoły" — mówi w uwagach wstępnych do swego artykułu „Młodzież szkolna a samorząd uczniowski” Dr. Rudolf Taubenschlag (zeszyt II 1931 „Chowanna”).

Dotychczasowa praktyka dowiodła, że przy zachowaniu pewnych warunków można oczekiwać od tej instytucji wyników we wskazanym kierunku takich, jakich żadna inna forma wychowania obywatelskiego dać nie może. Mimo dosyć częstych jeszcze głosów powątpiewania i niewiary w skuteczność jej zamierzeń, mimo podnoszonych zastrzeżeń i obaw przemawia za nią tak wiele i poważnych względów, że zupełnie uzasadnionem wydaje się dążenie do głębszej zarówno teoretycznej analizy samego zagadnienia jak także do wypróbowania jego przydatności i wartości w konkretnych warunkach praktycznego zastosowania.

Na potwierdzenie powyższej tezy można przytoczyć słowa Sergjusza Hessena w dziele p. t. „Podstawy Pedagogiki” (rozdział V Autorytet i swoboda w szkole, zagadnienia samorządu szkolnego).

„Gdy podporządkowanie autorytetowi prawa zewnętrznego wyrasta z posłuszeństwa względem faktycznie wykonywanego zwyczaju, to cel autorytetu i jego wewnętrzne usprawiedliwienie mają źródło w wartościach ponadosobowych, autonomiczna względem nich uległość przewyższa godnością heteronomję autorytetu. Władza szkolna jako przedstawicielka prawa zewnętrznego, powinna być zorganizowana tak, aby wychować ku wolności. Powinno w niej przeświecać autonomiczne podleganie rozumowi tak samo, jak w lekcji powinno istnieć przeczucie przyszłej twórczości człowieka. Uczniowie muszą mieć wyraźną świadomość tego, że stawiane im wymagania nie są kaprysem nauczycieli, dzierżących władzę, lecz przedmiotową koniecznością, wynikającą z faktu współżycia. Należy ich doprowadzić do pojęć ustawy i prawa, którego istota polega na tem, że obowiązuje nie tylko podwładnych, lecz i panujących. Znaczy to, że w szkole powinien panować duch prawa, powinna ona stanowić nie nieograniczony despotyzm przełożonego, lecz jakgdyby praworządne społeczeństwo w miniaturze“.

„Uczeń powinien odczuwać, że autorytet władzy szkolnej, której podlega, nie jest czemś ostatniem i samowystarczającym, lecz że tkwi korzeniami w pewnej wyższej zasadzie, której podlegać każe uczniowi jego własny rozum, i bunt przeciwko niej będzie równoznaczny z buntem przeciwko samemu sobie. Autorytet, oderwany od rozumu, głoszący posłuszeństwo jako najwyższy i samowystarczający obowiązek ucznia, wyradza się nieuchronnie w czysto mechaniczną władzę, której odpowiada także mechaniczne i czysto zewnętrzne podporządkowanie“.

Czyż można więc wyobrazić sobie doskonalszą formę do zrealizowania naczelných przykazań nowoczesnego wychowania, zwłaszcza w pań-

stwie demokratycznym, w republice, gdzie osobiste walory jednostki, jej karność wewnętrzna, wyrobienie i usamodzielnienie duchowe, niewymuszony, wewnętrzny, bezpośredni i uczuciowy stosunek do życia zbiorowego i całego zespołu ponadosbistych wartości społecznych i państwowych — posiadają rozstrzygające znaczenie dla prawidłowego układu sił społecznych i usprawnienia wszelkich funkcji zdrowego i silnego organizmu państwowego. Że właściwe ustosunkowanie się jednostki do czekających ją zadań i obowiązków w życiu obywatelskim i państwowym zależy przede wszystkim od właściwego nastawienia na te zagadnienia młodzieży i to w okresie, kiedy instynkty gromadzkie i zainteresowania społeczne przejawiają się nieraz z siłą wprost żywiołową, — nie trzeba chyba dowodzić. Jesteśmy wszak w praktyce szkolnej niemal codziennymi świadkami tego bujnego życia zbiorowego i wyladowywania się sił i instynktów gromadzkich młodzieży, które nie ujęte we właściwe łożyska wylewają się jakże często poza brzegi ciasnych formuł dyscypliny szkolnej, stwarzając nierzadko pożałowania godny obraz rozwichrzonych, zanarchizowanych, nieskoordynowanych sił, wieczne zarzewie konfliktów między nauczycielstwem i młodzieżą, której zapasy energii marnują się lub są obracane na jej własną i innych szkodę.

Przechodzę z kolei do nakreślenia pokrótce historii naszego samorządu uczniowskiego.

Samorząd uczniowski państwowego seminarjum nauczycielskiego męskiego w Białej, zawiązany w grudniu 1928 r., liczy zaledwie czwarty rok swego istnienia. Narodziny jego zbiegły się dziwnem zrządzeniem losu z wizytacją zakładu przez p. wizytatora Władysława Brydę, który z racji uczestniczenia w konferencji Rady Pedagogicznej, poświęconej zawiązaniu samorządu, może uchodzić słusznie za ojca chrzestnego tej, jak widać, bardzo jeszcze młodej organizacji szkolnej.

Przed powstaniem samorządu szkolnego istniały już na terenie szkoły samorządy klasowe na poszczególnych kursach, nie wykazywały one jednak większej żywotności, oraz różne związki i organizacje uczniowskie o charakterze wychowawczym, mające nieraz za sobą długą już tradycję i bardzo zmienne koleje, jak czytelnia uczniów, kółko krajoznawcze, kółko przyrodnicze, kółko literackie, spółdzielnia prowadząca sklepik szkolny, koło L. O. P. P., kuchnia szkolna, drużyna harcerska i hufiec P. W.

Wszystkie te kółka i organizacje żyły własnem, odrębnem życiem. — Brakło skoordynowania wysiłków, uzgodnienia i zharmonizowania prac z jedną przewodnią myślą. Ujemne strony tego stanu rzeczy rzuciły się w oczy. Niektórzy uczniowie należeli równocześnie do kilku kółek, nie wykazując w żadnem z nich większej aktywności. Powstawanie kółek nie wpływało z samorzutnej, wewnętrznej potrzeby członków i ich zaintereso-

wań naukowych daną dziedziną wiedzy, ale były one zawiązywane nieraz przez nauczycieli-specjalistów dla wykazania swej pseudoaktywności naukowo-wychowawczej, jeżeli nie były wprost zakapturzonemi, nadprogramowymi godzinami lekcyjnymi dla wyrównania restancyj w materiale naukowym lub powtarzania przedmaturycznego, nierzadko z obowiązkiem uczestniczenia w zebraniach dla wszystkich uczniów, przez co zatracaly właściwy charakter kół samokształceniowych, opartych na samorządnych zainteresowaniach i swobodnym wyborze.

Poza spółdzielnią (sklepem szkolnym), kuchnią i kołem L. O. P. P. nie wywierały one z natury rzeczy większego wpływu na ukształtowanie się życia szkoły, która chociaż już wtedy organizowała różne imprezy, jak odczyty, wycieczki, obchody, uroczystości, przedstawienia i występy młodzieży, to czyniła to z własnej inicjatywy, powierzając kierownictwo upatrzonym nauczycielom-wychowawcom.

Jest rzeczą zrozumiałą, że stan rzeczy poprzedzający powstanie samorządu szkolnego, stwarzał specjalne warunki, które z jednej strony mogły pracę w wysokim stopniu ułatwić, z drugiej przedstawiały niemałe niebezpieczeństwa u samej jego podstawy. Istniejące już bowiem samorządy klasowe, kółka naukowe i inne organizacje, posiadające już pewną za sobą tradycję oraz wykazujące nieraz dużo ruchliwości, wносиły ze sobą już pewne zawiązki pracy zbiorowej i organizacyjnej o charakterze społecznym, którym samorząd ogólno-szkolny miał dać niejako pewne tylko ogólne normy prawne, nakrywając je wszystkie jakgdyby jednym wspólnym dachem jednoczącej je ogólnej organizacji.

Z drugiej strony pewne, powiedziałbym, złe przyzwyczajenia i nawyki życia zbiorowego, utrwalone w okresie funkcjonowania owych pierwotnych organizacji, mogły być niemałym utrudnieniem dla nowej instytucji, noszącej w swem łonie już od zarania swego istnienia pewne już zakrzepłe i zeszytwniałe formy, których zasymilizowanie i przeniknięcie nowym duchem nie było rzeczą łatwą, wymagało w każdym razie długiego i cierpliwego przewycięzania starych odśrodkowych dążeń, wykazujących szczególną tendencję do pewnej izolacji, do funkcjonowania w oderwaniu od całości, w rozproszkowaniu i rozbiciu.

Fakt ten pociągnął za sobą jeszcze jedną konsekwencję, która z punktu widzenia taktycznego czy zasadniczego musi budzić zastrzeżenia, a która w dotychczasowym stanie życia organizacyjnego młodzieży znajduje częściowe usprawiedliwienie, mianowicie sposób, w jaki Rada Pedagogiczna rozwiązała sprawę prawnego unormowania istnienia instytucji samorządowej, to jest opracowania statutu.

W warunkach normalnych, kiedy stopniowe usamodzielnienie młodzieży przez wydzielanie jej pewnych czynności pozwala po okresie próby

upatrzeć pewien moment, w którym młodzież wydaje się już dojrzałą do podjęcia tej pracy samowychowania i stanowienia o sobie, poddaje się jej zwykle myśl opracowania jakiegoś statutu czy regulaminu, który bywa zwyczajnie dziełem samych uczniów przy czynnej pomocy opiekuna z pośród nauczycielstwa.

W naszym położeniu nastąpiło, formalnie rzecz biorąc, pewne odwrócenie naturalnego porządku rzeczy, ponieważ Rada Pedagogiczna sama po rozpatrzeniu odpowiedniego projektu, opracowanego przez referenta z pośród grona nauczycielskiego, statut samorządu uczniowskiego uchwaliła i w gotowej już formie narzuciła powołanemu do życia samorządowi.

Ten brak czy niewłaściwość, — zważywszy specjalne warunki, poprzedzające powstanie samorządu, nie miał, jak się okazało, ujemnego wpływu na dalszy rozwój powołanej do życia instytucji, co może posłużyć także za dowód, że niema takiej obowiązującej reguły, przepisu czy recepty, któraby przy tworzeniu samorządu szkolnego, jak zresztą przy jakimkolwiek przedsięwzięciu wychowawczem, bez względu na tak różnorodne warunki lokalne danego środowiska szkolnego miała zawsze obowiązywać.

W danym zresztą wypadku Rada Pedagogiczna wychodziła z założenia, że przy istniejącym już, wcale rozgałęzionym i miejscami bardzo bujnym życiu organizacyjnym, pozbawionym jednak siły porządkującej i koordynującej rozprószone dążenia społeczne młodzieży, pierwszą i najpilniejszą rzeczą będzie ujęcie tego chaotycznego zespołu sił w jednolite formy prawne. — Inna rzecz, że inicjatywa, a zwłaszcza wykonanie chociażby przy bardzo wydatnem poparciu czynnika nauczycielskiego, powinna wyjść od młodzieży.

Sam zresztą statut, jak tego dowodzi wielokrotne doświadczenie, sprawy nie rozwiązuje ani też o żywotności i prawdziwej wartości treści wewnętrznej samorządu szkolnego nie rozstrzyga.

„W szkole im. K. Szlenkiera przez kilka miesięcy funkcjonował samorząd bez żadnego pisanego statutu i to były chwile najpiękniejszego rozkwitu. Znam natomiast szkoły, gdzie rozpoczęto wprowadzanie samorządu od pisania statutów. Dyskutowano długo, głośno i gorąco w gronie nauczycielskiem i uczniowskiem nad statutem. Cała energia wyczerpała się w gadaniu i samorządu nie stworzono, bo nie można było dojść do zgody w podziale „kompetencji“ pomiędzy gronem nauczycielskiem a uczniami” — powiada Władysław Przanowski w przytaczanej już książce „Samorząd w szkole powszechnej“ (strona 19).

C. d. n.